

МЕНГЛИБОЙ МУРОДОВ

*Юрагимда борин
айтдим...*

*ШЕЪРЛАР
ДОСТОНЛАР
ҲИКОЯТЛАР
ҚАСИДА*

84(59)6-5 баддими аъдобиёт —
Цезорлар

ББК. _____

Менглибой Муродов

Юрағида борин айтди

10 32056
3

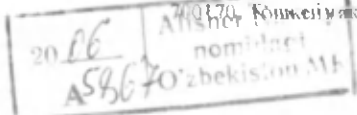
М $\frac{1201000000 - 021}{(04) - 2005}$ - 2005

Мухаррирлар:
Икром Отамурод
Сирожишдин Раупов

Теришга берилди 5.07.05. Босилга рухсат этилди 4.07.05.
Қоғоз бичими 60x84 $\frac{1}{16}$. Босма т. 12.75. Букортма № 347.
1000 нусха. Офсет усулида чоп этилди.

Ўзбекистон Республикаси Адабият вазирлиги ҳузуридаги
«Адолат» нашриёти 2005 йил.

Ушбу ФД «Фан» нашриётининг босмахонасида чоп этилди.
20170. Қоғознинг Х. Абдуллаев кучаси 79.

«ЙИЛЛАР ЎТИБ ИНТИЗОРЛИ...»

Самимият – қалбнинг нури. У қалб тарзларини, қалб йўсинларини, қалб майдонларини шуълалантиради. Туйғуларга беғуборлик, покизалик, софлик руҳини эндиради. Менглибой Муродов битиклари самимиятдан сўзлайди. Самимиятдан сўзлайдиганлар эмас, самимиятга айланади. Самимият унинг қалбида яшайди. Шу сабаб бўлса керак, шоир битикларида нур воситаси, аксар ҳолда, такрор-такрор қўлланиладики, у ҳар гал қалбнинг қайсидир бир сирасига, қайсидир бир ҳолатига эш бўлиб келади, қалбнинг ички бир ёруғ ниятига ҳамдам бўлиб келади ва “*қалбим нурга тўлиди сенга сиёниб*” тахлитиди, сўзнинг табиий ҳароратига йўғрилади.

Менглибой Муродовнинг таржимаи ҳоли бой. Болалиги машаққатлар ичра ўтган. Оғирчиликлар орасидан ҳайратлар ахтарган, умидлар қидирган. Бу кечмиш битикларида намоён. Таржимаи ҳол – нафақат юрилган йўл, нафақат кўрилган кўн, нафақат дўч келинган муносабат, балки қалбнинг ушалган орзуси, қалбнинг соғинчи, қалбнинг дарди, қалбнинг сўқути, қалбнинг имкони, қалбнинг имконсизлиги...

Менглибой Муродовнинг битиклари – қалбнинг шундай таржимаи ҳоли.

Йиллар ўтиб интизорли.

Қанча лойли сувлар кечдим.

Бундай қараганда, ушбу сатрлар соддароқ бўлиб кўриниши мумкин, бироқ уларнинг замирига йиллар шаклидаги умр маъноси жойланган.

Менглибой Муродов ўзи туғилиб, ўсган жой ҳақида чуқур эҳтиром билан, чинакам фахр билан тўлиб-тўлиб ёзади. “Кони мсҳр” деб таърифлайди Конимехни. Туғилган жойни улўғлаш тасаввур кичиклиги эмас, аксинча, тасаввур катталигидир. Чунки

Сўқмоқ бағрида йўл яшайди;
Лаҳза бағрида вақт яшайди;
Данак бағрида дарахт яшайди;
Томчи бағрида уммон яшайди;
Тўғилган жой бағрида Ватан яшайди.
Менглибой Муродов бунни теран ҳис қилади ва ғурур ила айтади:
*Иқболим ҳам, истиқболим шу Ватан,
Шу Ватанда камол топдим, етилдим.*

“Борлиқ – ҳар бир саҳифаси чуқур маънога тўла китобдир”, деб ёзган экан улуғ немис шоири Гёте. Шу нуқтаи назардан қараганда, борлиқнинг инсонга таъсири, инсоннинг борлиққа таъсири азалий қўзғатув, азалий муносабат. Бунга экивтор келтирган Менглибой Муродов ҳаёт (борлиқ ўрнида) ва инсоннинг бир-бирига боғлиқлик жиҳатини, яқинлик нисбатини монади қўзғатувлари орқали ифодалашга интилади. Борлиқ ва инсон моҳиятини воситалар ишорасида англашга ундаб, шундай ёзади:

Ҳаёт – тўлқин урган бепоён денгиз,

Инсон – унда сузган оддий бир кема.

Менглибой Муродовнинг қўзғатувлари мўл. Битиклари ана шу қўзғатувларнинг ҳосиласи. Самимиятнинг ҳосиласи. Умр деган лаҳза, умр деган йўл ҳосиласи.

Икром ОТАМУРОД

*Нурли-нурли жилоланур
хур фикр*

ЎЗБЕКИСТОН - МЕҲРЛИ ЮРТ

Иқболим ҳам, истиқболим шу Ватан,
Шу Ватанда камол топдим, етилдим.
Шу маконнинг тупроқларин тутиб,
Ўзин эса саждагоҳим деб билдим.

Сигинсам ҳам, сенга сигиндим, Ватан,
Оллоҳимнинг назарлари тушган юрт.
Ўзига хос одил йўлни кашф этиб,
Мардонавор бахт юлдузим қучган юрт.

Сенда ўсган ҳар бир ўғил, ҳар бир қиз
Улуғ-улуғ аждодига тортгайдир.
Навоийлар, Берунийлар, Синолар,
Йилдан-йилга юртимизда ортгайдир.

Буюк-буюк ихтиролар очиб кўз,
Янги-янги тилсимотлар очар сир.
Ёшларимиз дилга жойлаб меҳрни,
Улуғ сабоқ олишмоқда муттасил!..

Эрк туйғуси фикрларни чархлагай,
Нурли-нурли жилоланур ҳур фикр.
Юрт иқболи равнақ сари тутгач юз,
Ҳар жабҳада нурланмоқда тафаккур.

Лол қолдирар яна юртим дунёни,
Тўрфа-тўрфа кашфиётлар яратиб.
Меҳрли юрт кам бўлмагай ҳеч қачон,
Меҳр нурин қўёш каби таратиб.

Кўз тегмасин сира юртим кўркига,
Она халқим насибаси бўлмас кам.
Пойдевори маҳкам юртнинг, минг шукур
Парвоз учун қанотлари мустаҳкам.

Истиқлолин севиб, қучиб, опичлаб,
Эъзоз этиб, бахтин топган она халқ.
Ўзбекистон улғай, ўс, деб дуода
Истиқболин кўзлаётган доно халқ.

Сен чинакам онажонсан, она халқ,
Сенга таъзим айламоқлик бурч, шараф.
Яшагайман, ҳар тонг туриб, қўл очиб,
Оллоҳимдан Ватанимга бахт сўраб.

ЧИН ДҶСТЛИК

Чин дўстлик ўз-ўзидан бўлмайди бино,
Эришасиз унга фақат ахтариб, топиб.
Чин дўстлик орасида бўлмайди гина,
Араз, гараз ва гиналар кетилар ёпиб.

Бу дўстликка ёмонликнинг зарраси ҳам ёт,
Бу дўстликнинг илдиzlари бўлар мустаҳкам.
Айро кетмас қанча қийин бўлса ҳам ҳаёт,
Неки бўлса биргаликда кўрилар баҳам.

Бу дўстликка дуо кетган, дуолар кетган,
Бир-бирига озори йўқ, зиғирдайин ҳам.
Бу дўстликнинг томирлари мақсадга етган,
Бўлиб яшар бир-бирига бир умр малҳам.

Бу дўстликнинг чироқлари нур сочар порлаб
Исботланиб келинган у аввалдан-охир.
Чин дўстликнинг белгилари кўзларда эмас,
Юракларга томир отиб яшайди, ахир!..

Асл дўстлар шодликларга шодлик қўшади,
Калтасига узун ипни улайди келиб.
Дўст тўйида дўстидан ҳам кўпроқ жўшади,
Хизмат қилиб ҳоримайди югуриб, елиб.

Дўст бошига ғам юкинса, мўсибатим деб,
Алам чекиб шерик бўлар мўсибатига.
Сўянчиғу таянч бўлар у ёнига кеб,
Минг бир қуяр у дўстининг бир қулфатига.

Дўст йиғласа у ҳўнграйди чинакамига,
Бағрин тирнаб ўртанади минг чандон кўйиб,
Шерик булар у ҳамиша дўстнинг гамига
Ва дўст гамин ўз галим дер, қалбида тўйиб.

Шундоқ бўлгач билинмайди ҳеч ками-кўстлик,
Тоғдай гам ҳам бундай пайтда бўлади енгил.
Бебаҳодир бу дўстеда, билсанг, чин дўстлик,
Бу дўстликдан фахр тўяр ҳар қандай кўнгил.

Эй Менглибой, дўст тутинсанг шундай дўст тутин,
Чинакам дўст билиб турар ҳароратингни.
Бундайин дўст дардларингга бағрини тўтиб,
Тўшмай тўриб олдин олар жароҳатингни!..

КУТИШЛАР ҲАҚИДА

Шу бир сўзнинг моҳиятин топгандайман,
Битмас иш йўқ, бари бир кун битар экан.
Билибми, битмайинми одамзоднинг
Ярим умри қутиш билан ўтар экан.

Мисол излаб узоқларга бориш шартмас,
Хотирдадир турганимиз ўйлар қутиб.
Асир бўлиб муҳаббатнинг оташига,
Энтикишиб юрганимиз тўйлар қутиб.

Яна қанча қутишлар бор бу дунёда,
Қўп нарсага эришганмиз қутиб-қутиб.
Умримизнинг ўтганини ўйламасдан
Навбатларда туришганмиз қутиб-қутиб.

Айтинг-айтинг, қутишларда самар бўлсин,
Ярқирасин яхшилик-ла пешонамиз.
Пок ният-ла покдомон бўб, юрак ютиб,
Қўтлуғ келмиш қутишларга ишонамиз.

Қутиб-қутиб бахтин топган эр йигитлар,
Ҳамда барно-ғўлойимлар бўнга мисол,
Улўғликда улўғлик кўп, аммо дўстлар,
Қутиб-қутиб яшашда ҳам бордир тимсол.

Мен бахтимни топганим рост қутиб-қутиб,
Қутиб-қутиб парвозларга шайланганман.
Ёшлигимда ижод бахтин қутиб-қутиб,
Кексайганда мен шоирга айланганман.

ЎКИНЧ

Охирин ўйламай, тўсатдан бир кун
Севгилим дилини оғритиб қўйдим.
Ҳамон хотирамдан кетмас ўша тун.
Нега ҳам оқ тушин ёмонга йўйдим?!

Шу заҳот ўйига кетиб қолди у,
Заҳарга айланди асал ойи ҳам.
Хаёлни чулғади минг битта тўйғу,
Юрагимни тилди номсиз дард, алам.

Ёрнинг кўнглин олдим узрлар сўраб,
Севгилим-ку, шўқур, бағримга қайтди.
Лек, умр торлари маҳзун ип ўраб,
Юракда оҳ сўзин чинқириб айтди.

Охимни эшитди қутганим ой ҳам,
Сўнг ойдин нурини дилимга сочди.
Қалбимни эзгилаб келаётган ғам,
Нурдан ҳадиксираб қайгадир қочди.

Кенгая бошлади қалбим осмони,
Парчатаниб кетди аламлар тоғи.
Дилимни ёритди лаҳзалар они,
Яна нурга тўлди муҳаббат боғи.

Ўзлигига қайтди вайрона кўнгли,
Дардга шифо бўлди ойнинг ранглари.
Ҳис этдим, оғирим бўлди кўп енгил,
Шўқурки, йўқолди дилим занглари.

Яна қайта бошдан севинчга тўлди
Фироқнинг зарбидан дарз кетган кўнгли.
Бир кунлик айрилик минг кундай бўлди,
Истагим ҳеч бир дил бўлмасин мўнгли.

ЎЗ КЕЧАСИ

Тин олади борлиқ тамом,
Хатто шамол эмас ғир-ғир.
Оромингни қилиб ҳаром,
Чор томонда пашша изғир.

Иш бермайди гоҳ чодир ҳам,
"Виз-виз"идан чатнар асаб.
Чорасизлик қийнаб шу дам,
Вужудингни қоғлар ғазаб.

Ўзи митти ҳашарот, лск,
Қайдан олган қурғур нишин'!
Қанча ҳушёр турсанг ҳамки,
У битказиб олар "иш"ин.

ИШТИЁҚ

Дўстлар, бориб қолди ёшим бир жойга,
Салгина оғирдир энди от пойга,
Лекин ҳуштормасман чойхона, чойга,
Қўлимда ўйнайди кетмон ҳали ҳам.

Ҳали ҳам қаддимни шердек тутаман,
Ўзимни тагин ҳам қаттиқ қутаман,
Зерикиш нелигин билмайман ҳамон,
Қўлимда ўйнайди кетмон ҳали ҳам.

Ҳали ҳам бардамман, гоҳо чопаман,
Муаммо туғилса имкон топаман,
Мўҳими, зерикиш билмайман ҳамон,
Қўлимда ўйнайди кетмон ҳали ҳам.

Ҳали ҳеч ҳорғинлик сезганимча йўқ,
Меҳнатдан қўлимни узганимча йўқ,
Дам олиш режасин тузганимча йўқ,
Қўлимда ўйнайди кетмон ҳали ҳам.

Ҳали орзуларим чақнар дилимда,
Ҳали қуч-қувватим бордир белимда,
Шундоқ яшамоғим келар элимда,
Эл-юртга керакман, демак ҳали ҳам.

Пайт келиб ҳорисам, билмам, нетаман,
Дея баъзан-баъзан ўйлаб кетаман?!
Эл-юртга кераксиз сезсам ўзимни,
Шу кўни, шу заҳот,
шу дамдан бошлаб,
Ўзимни Олпоҳга тортиқ этаман!..

АЙРИЛИҚАЗОБЛАРИ

Булбул бўлиб илоҳий бир куч,
Чарх уради қалбимни кезиб.
Поклик руҳин тонгларга улаб,
Қўшиқ қуйлар юрагим эзиб.

Юрагимни эзар бир алам,
Бир алам-ки, тундан-да, қора.
Дилни эзар рангининг ўзи,
Бу аламдан дилгинам қора.

Эритолмас қалбимни ой ҳам,
Чидаш оғир бу қора тунга.
Ёритмоқ бўб кўраман, бироқ,
Дуч келаман аччиқ ту тунга.

Муҳаббатнинг сиртмоғими бу,
Осса оссин дорлари бўлса?!
Бунча жабр қилмасди балки,
Аламларнинг орлари бўлса?!

Юрагимни ҳовучлаб тутиб,
Яқунида топганим шуми?!
Шуми менга ундан теккани,
Наҳот шулар севги ту шуми?!

Муҳаббатнинг изтироблари,
Юрагимда бўридай увлар...
Асл севги, тоза муҳаббат
Алам отлиқ ғамларни қувлар...

Булбул бўлиб илоҳий бир куч,
Чарх уради қалбимни кезиб.
Поклик руҳин тонгларга улаб,
Бир қуй чалар юрагим эзиб.

ИЛИНЖ

Зўр шеър илинжида
Шомдан тонг қадар
Қоғоз қоралайман,
Хаёл - дарбадар.

Ёзиб-ўчираман
Такрор ва такрор,
Гоҳо шавққа тўлиб,
Гоҳ бўлиб абгор.

Гоҳида туйғулар
Жўшгандай бўлар,
Шеъримга бир ҳовур
Қўшгандай бўлар.

Энтикиб-энтикиб
Чоғлайман ўзни,
Шоядки тополсам
Керакли сўзни.

Ижод тўлғоғида
Қаламим қайраб,
Бир мисра ёзолсам
Кетаман яйраб.

Агар ёзолмасам,
Қон бўларман, қон,
Юрагим қўйдирар
Чақнаган вулқон.

Зўр шеър илинжида
Шомдан тонг қадар
Қоғоз қоралайман,
Хаёл - дарбадар.

КУПИКЛАР

Тўда-тўда бўлиб айланиб сузар,
Қалқиб-қалқиб кетар тўлқинлар узра.
Шамолнинг қудрати тўдани бузар,
Сўнг суза бошлайди бир-бирдан айро.

Асар ҳам қолмайин савлатларидан,
Тўдалар ҳар ёқдан хасга ёпишар.
Ажрашиб тўфонли "давлат"ларидан,
Битмадим кўпиклар нени топишар?!

Тўлқинлар юзида ҳар ён учишар,
Қалқа-қалқа бўлиб чопишар ҳар ён.
Дўч келган хас, чўпни маҳзун қучишар,
Зўм ўтмай ҳоллари бўлади аён...

Тўлқин бўлайин деб кўрди-ку, бироқ,
Истаги ўшалмай довдираб қолди.
Кўнглида бўзлади, минг битта сўроқ,
Сўнг сувсиз қирғоқда жовдираб қолди.

БУЛБУЛЖОН

Кел, булбулжон, боғларимда
Дилинг очиб яйрагин,
Қўшиқларинг шайдосиман
Сен берилиб сайрагин.

Кўпдан бери тинглай олмай
Кўнглим хира доғдамен,
Сен-чун қанча гуллар экдим
Бу чаманзор боғдамен.

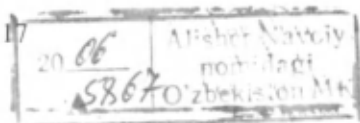
Жилваланар хаёлимда.
Ўша дилкаш қўйларинг,
Қўшиқларга айланган ул
Сехрга бой ўйларинг.

Сенсиз бу боғ кўркем эмас,
Қанча гўзал бўлса ҳам.
Чиройига кўнгил тўлмас,
Гуллар билан тўлса ҳам.

Сенсиз боғда тароват йўқ,
Сенсиз боғда ҳусн йўқ.
Сен десам, сен бўлмасанг,
Кўнгил қандай бўлсин тўқ?!

Кел, булбулжон, сайроққинам,
Кўзларимни ёшлама.
Тўшса кўзинг, кўзга тўшсин,
Маънос нигоҳ ташлама.

Сен келмасанг чаманзорим
Наволарга тўлмайди.
Бир боғ бўлар, аммо, лекин,
Бағри бу тун бўлмайди.

ҚУВОНЧ ВА АРМОН

Ота меҳрин кўролмадим,
Насиб этмади менга бу бахт.
Кўксим кериб юролмадим,
Болатигим ўтди карахт.

Қолиб кетди отагинам
"Қорахат"нинг қатларида.
Ғам, алам-ла тўлди танам
Юрагимнинг дардларидан.

Ўксик дилли бола бўлдим,
Зўрға тўрдим оёғимга.
Бор бўйимча нола бўлдим,
Бўялиб ўз бўёғимга.

Йиллар ўтиб интизорли,
Қанча лойли сувлар кечдим.
Кўп муаммо бўлди зорли,
Ярми қолди, ярмин ечдим.

Кун демадим, тун демадим,
Тўрт томонга илҳақ чопдим.
Гоҳ кунлари нон емадим,
Минг шукрки, бахтим топдим.

...Ота бўлдим. Бунга шукур,
Ўсаяпти фарзандларим.
Қалбим тўла фахр, шуур,
Омон бўлсин фарзандларим.

Қувончимни чеки йўқдир,
Улар қадрим билишмоқда.
Болалардан кўнглим тўқдир,
Мени ҳурсанд қилишмоқда.

Орзуларим, армонларим
Ушалмоқда улар билан,
Улар кучим-дармонларим,
Мен бахтлиман шулар билан.

Неваралар тўйларига
Режа тўзиб кетмоқдаман,
Барча орзу-ўйларимга
Фарзандлар-ла етмоқдаман.

Милён қадар шукронам бор
Бу кунларга, бу бахтларга!
Эй Аллоҳим, ўзингсан ёр
Бу кунларга, бу бахтларга!..

Бироқ, қалбим қатларида
Айтгудик бир армон яшар,
Кўзларимнинг қадларида
Беҳатоват вулқон жўшар...

Фарзандларим қилган ишни,
Мен отамга қилолмадим.
Қаен урай энди бошни,
Билолмадим, билолмадим?!

Уруш қурсин дейман, бироқ,
Тўғриси, оҳ!.. Алам қилар.
Дилдан чиқиб минг хил сўроқ,
Юрагимни минг бор тилар...

Неваралар сўраб қалам,
Кўлларимни силкилайди...
Ушалмаган армон-алам,
Юрагимни тилкалайди.

СЕНИ СОҒИНИБ...

Сени олов дея, айтардим, севгим,
Қалбим нурга тўлди сенга сиғиниб.
Интизор қалбимга умидлар экиб,
Умрим ўтаяпти сени соғиниб!

Дилимни ёритар соғинч ҳисларинг,
Юрмоқлик орзуим меҳрингга қониб.
Мастона кўзларинг сеҳрини қумсаб,
Умрим ўтаяпти сени соғиниб!

Бунчалар беқиёс кучинг, қудратинг,
Боқсам кетаверар кўзларим тиниб.
Сендан йироқ кетсам тагин шунчалар,
Умрим ўтаяпти сени соғиниб!

Кел, жоним, мени ҳам ёндириб яша,
Ким ҳам бахтин топган орзуси синиб?!
Ёниб адо бўлсам бўлайин, жоним -
Сенга эришсам, бас, сени соғиниб!..

СЕВГИЛИМГА...

Фарзандларимнинг сеvimли онаси
ТЎЙИБИ БОЗОРОВА га

Кўзларингнинг ёғдусида шеърлар битиб,
Сочларингни орасида қолиб кетдим.
Киприкларинг соясида орзум титиб,
Қайрилма у қошларингга зўрға етдим.

Қошу киприк, сочларингда не сеҳр бор,
Қулоғимга айтақол, ёр, астагина?!
Сендан шифо топаман деб юрибман зор,
Хастагина юрагим бор, хастагина.

Хазон қилма ғунчалаган умидимни,
Умидимнинг чироқларин ўзинг ёққил.
Сўлмоқ осон, ўлмоқ осон, ўлдирма, ёр,
Мен хастага бир бор боққин, бир бор боққин!

Мисли тўрға тушган қўшдай ҳолатдаман,
Кўзларимдан ўқиб олгин дил изҳорим.
Сўз-ла баён айламоққа ўрин йўқдир,
Нигоҳларим аён айлар оҳу зорим.

АСЛ ҚАДР МЕҲР ИЛА МУРУВВАТДА!

Меҳр нури порлаб турсин кўзимизда,
Ҳеч сўнмасин унинг акси юзимизда,
Шу нур бўлсин ҳар бир ўғил-қизимизда,
Асл қадр меҳр ила мурувватда!

Меҳрлининг меҳр нури мисли қуёш,
У астойдил назар солса эрийди тош,
Чақнаб турсин ҳар бир дилда шундай оташ,
Асл қадр меҳр ила мурувватда!

Меҳр нури қалб тубида қудратли куч,
Неки ёмон барчасини айлағай пуч,
У бор жойда ноҳушликка келмайсиз дуч,
Асл қадр меҳр ила мурувватда!

Мурувватнинг юки бордир елкамизда,
Шу бордирки, саховат бор ўлкамизда,
Шу бордирки, саодат бор ўлкамизда,
Асл қадр меҳр ила мурувватда!

Олам-олам олийҳиммат аҳдимиз бор,
Савоббардор элимиз бор, бахтимиз бор,
Дунёни лол этгудайин шаҳдимиз бор,
Асл қадр меҳр ила мурувватда!

БУЮК СЕВГИ

"Тупроғини ўпиб-ўпиб,
Кўзга суртай гардини!..."
Юртга ишқи тушган шоир
Шундай айтса дардини.

Сиз ишонинг сўзларига,
Шоир ёлғон сўзламас.
У юртига ва элига
Ёмонликни кўзламас.

Бир шоирдай сиз ҳам севинг
Юрт тупроғин шунчалар.
Севги деган кетмас ёлғон,
Бир кун бешик ғунчалар.

Элин севган, юртин севган
Чўлғу қирни боғ қилар,
Эл дардига малҳам бўлар
Ва дилларин чоғ қилар.

Кароматли бу севгининг
Илдизлари йироқда,
Шундай севги бўлган, албат,
Тўмарисда, Широқда.

Шундай севган Манғуберди
Ўз элини, юртини.
Хатто жонин аямаган
Оқлаб она сўтини.

Шундай севги, шундай мардлик
Бизга ота меросдир.
Буюклик ҳам, жасурлик ҳам
Аждодларимизга хосдир.

Шундай руҳ-ла, шу тўйғу-ла
Кашф этилган истиқлол.
Бахтномамиз қўлимизда
Бизникидир истиқбол.

ЧАВАНДОЗЛИК...

Ҳазил

Чавандозлик ишқи тушиб
Бир чиройли от олдим,
Яхши ният ила уни
Катта улоққа солдим.

Отим қичаб эндигина
Етганимда улоққа,
Дабдурустдан елкам узра
Қамчи тегди қулоққа.

Шу ондаёқ чап қулоғим
Ғувиллаб битиб қолди,
Қанча отлиқ атрофимни
Бир зумда ўраб олди.

Аста ўзни қўлга олиб,
Тўдадан чиқдим зўрга,
Сўнг отимни четга бурдим,
Тушиб қолмай деб "тўр"га.

Чавандозлик мушкул экан,
Оғриқ тушди тиззамга,
Тишни тишга босиб турдим
Қолмайин деб иззага...

Улоқ олиш йўлин излаб
Топмасам бўлмас энди,
"Тўр"дан голиб чиқмагунча
Кўнгил ҳам тўлмас энди.

Шуни ўйлаб изга қайтдим,
Олмоқ бўлиб улоқни,
Босиб олиб телпак билан
Қамчи тилган қулоқни.

Улоқ олиш йўлини ҳам
Ўйлаб кўрдим-да, топдим,
Ҳамма ҳориб турганда мен
Улоқни олиб чопдим.

Шу тариқа менда қолди
Ўша улоқ дегани.
Уни олиб кетаяпман
Бир пишириб егани...

ТИЛАК
Юсуфжон Рустамовга

Юксак-юксак тоғларнинг бошларида қор бўлади,
Саодатли санъаткорнинг қўлларида тор бўлади,
Уммон қалбли инсонларнинг дилларида ор бўлади.
Фароғатли юрт фарзанди кексайганда нор бўлади.
Жазм этса асл эрлар Фарҳод каби топар қучин,
Осмон каби бағри кенгдир садоқатли дўстлар учун.
Номигамас, сидқидилдан адо этар барча бурчин,
Қудратини кўриб дейсиз: "Бундай зотлар мисли лочин!"
Улар қалби ва сўзлари жўшиб оқар сойдек ҳали,
Дўстлар кўриб қувонади, гижинглаган тойдек ҳали,
Алпқоматли биродарим нурли юзи ойдек ҳали,
Елка қоқиб айтар сўзи дилга ёқар мойдек ҳали...
Таҳсинларга сазовордир чуқур, маҳкам илдизлари,
Мурод топиб бораётир бағридаги юлдузлари,
Илм боғин яшнатади илмталаб ул-қизлари,
Шу қр айлар бул неъматга ҳар дам, кеча-кундузлари.
Бахт дарёси жўшиб оқсин, тўлқинларга тўлиқ бўлсин,
Етмиш беш ёш баҳорингиз ушбу наҳор қутлуг бўлсин,
Шаҳдам қадам фарзандларнинг насибаси бўлиқ бўлсин,
Ёрқин бўлсин юрар йўли, умр йўли ёруғ бўлсин,
Шон-шавкат офтоб янглиғ бу йўлларга чароғ бўлсин!

РИЗОЛИГИН ЮРАГИМДАН СЎРАДИНГМИ?

Санамжоним, юрагининг не қовоқ ўйиб,
Мен шўрликни кўзларингга қамаб қўйиб,
Дардлашсин деб ўйладингми, кўзлар тўйиб,
Йўл, шу йўл деб, сен қалбимни ўрадингми,
Ризолигин юрагимдан сўрадингми?

Билсам, кўзлар юрагингга туташ экан,
Ишқ йўлида ёнаётган оташ экан,
Бир-бирига қондош экан, сирдош экан,
Йўл, шу йўл деб, сен қалбимни ўрадингми,
Ризолигин юрагимдан сўрадингми?

Бу ишингни мен ҳам қилсам, не дер эдинг,
Балки, аввал юрагингни бер, дер эдинг,
Ёки, йигит бор тошингни тер, дер эдинг,
Йўл, шу йўл деб, сен қалбимни ўрадингми,
Ризолигин юрагимдан сўрадингми?

Тан бераман жоним сенга, барибир ҳам,
Барибир ҳам ишонаман сенга мубҳам,
Бўлган эмас севгимизга зарра шубҳам,
Жоним, мени кўзларингга ўраганинг,
Юрагимдан ризолигин сўраганинг!..

ХОНАТЛАС

Эдимизда бор шундай бир гўзал либос,
Сал эҳтиёт бўлмасангиз қамашар кўз.
Таърифлай деб яктолигин ўзига хос
Лугат титиб тополмадим монанд бир сўз.

Дабдурустдан кўзи тушган не-не қизлар,
Чиройига сўз тополмай қоларлар лол.
Шунчалар ҳам гўзалларки билсангизлар,
Ошифтамиш унга ҳатто кўкда ҳилол.

Самодаги юлдузлар ҳам тушларида
Кўрар эмиш, бу либосни қайта-қайта.
Тўлин ой ҳам ўсма қўйиб қошларига
Юрар эмиш, шу ҳақда сўз айта-айта.

У дунёга мато бўлиб келган кундан
Ипак йўлин рамзи бўлиб қолган эмиш.
Барча ранг-у, жиллолар ҳам эмиш ундан
Шу боисдан у олами олган эмиш.

Чўғдай ёнган бу матога яралмишда,
Жуда топиб ном қўйишган Хонатлас деб.
Ҳар қатини мингта гулдан ранг олмишда,
Лол қолурсиз ўзингиз ҳам кўрсангиз кеб.

Матоларнинг санами шу, султони ҳам,
Камалакранг - оҳанграбо хонатласим.
Жон аёллар уни кийинг кўрмайсиз ҳам,
Сиз учундир хон атласим - жонатласим!

Дарё, денгиз тўлқинлари мавжи кўчиб,
Ҳайратомуз ҳусн қўшган жилосига.
Юз йилда ҳам ранги-рўйи кетмас ўчиб
Панд берарлар матоларнинг тиллосига!..

Энг муҳими, экологик тоза ва соф,
Хонатласим - шифобахш, танга роҳат.
Гўзалликда танҳолиги ҳеч эмас лоф,
Ҳақни сўзлаб бераяпман сизга фақат.

Миллат шаъни ва миллийлик асл ғоям.
Тан берарсиз ўзингиз ҳам кийиб кўриб.
Шунақаям очиласиз, шунақаям -
Ортингизга ташласангиз сочи ўриб!..

Шу қадар ҳам кетасизки, чирой очиб,
Ип эшолмас олдингизда парилар ҳам!
Афсонавий бу либосга ажаб эмас -
Назарлари тушган бўлса Қодир эгам!..

АЁЛНИ ДЕ, УНИ ҚАТТИҚ СЕВ!

Аёлни де,

уни қаттиқ сев
ва бағишда бор имконингни!
Шундагина, унинг севгиси
ошиб тушар сеникидан ҳам!

Аёлни де,

эркак бўлсанг сен
ва сева бил, ширин жон қадар!
Шундагина, бахтинг беадад
ва кўрмассан дунёда алам!

Аёлни де,

ардоқлагин ҳам эъзозлаб қут,
бир йил эмас, бир умр шундай!
Шунда дард не, билмассан, чунки -
аёл қалби энг нодир матҳам!

Аёлни де,

аёлсиз дунё,
дунё эмас, чексиз зимистон!
Чунки, фақат аёллар билан -
дунё - гўзал, дунё - мўкаддас!

ЎХШАШЛИК

Мен ўзимни ўзим билмай ўтаяпман,
Лекин орзу йўлларида кетаяпман.

Кетаяпман, кетаяпман аста-аста,
Зориқиш йўқ, бирозгина дилим хаста.

Болалигим ва ёшлигим ўтди, кетди,
Қариллик ҳам мана энди қувиб етди...

Шу ҳолатга тушибди-ёв, тулпорим ҳам,
Қулоғини чимирмайди эгарласам.

Қамчи ўшлаб "чўҳ" демасам, юрай демас,
Ётиб олса, ҳафталаб ҳам турай демас.

Тулпор дедим, тулпорлиги қолмаса-да,
Хўш кўраман сўзларимни олмаса-да.

Қайсармас-қу, бирозгина толгандайроқ,
Чопишдан ва йўргалашдан қолгандайроқ.

Барибир ҳам уни жуда хўш кўраман,
Бир ҳафтада бир минмасам туш кўраман.

Арзигайдир тулпоримни десам орим,
Қашламасам кишнаб чорлар жониворим.

Қадрдондир етти-саккиз ойлигидан,
Минди бўлган ўзи ҳамки тойлигидан.

У пайтларда, у юлдузни кўзлар эди,
Пойгаларда не-не тойни тузлар эди.

У улғайди дала, даштда, булоқларда,
Донг таратди чопавериб улоқларда.

Ҳозиргидай қолмас эди у ҳарсиллаб,
Сафарларда йўл юрса ҳам ойлаб, йиллаб.

Чопган сайин, у тобора яшнар эди,
Бирам хушхулқ, бирам ширин кишнар эди.

Гап йўқ эди, чопқирлиги, зўрлигига,
Тўдаларда кескирлиги, ўрлигига.

Энди эса, энди эса... ҳоли забун,
Мени кўрса мўлтирайди чиқармай ун.

Иккимизнинг ҳолимиз бир қараб турсам,
Аввалгидай кишнамайди эгар урсам.

Сал совуқда баданлари қалтирайди,
Чопмай туриб яғринлари ялтирайди...

Тулпоримга куч бераман қашлаб-қашлаб,
Турткилайман елкасига юган ташлаб.

У руҳимга руҳ қўшгандай "кишнаб" турар,
Кўзларимга кўзин қадаб пишнаб турар.

Мен дунёни ярим-ёрти кезгандайман,
Дилгинамнинг хасталигин сезгандайман.

Мен ўзимни ўзим билмай ўтолмасман,
Тулпоримсиз мен ҳеч ёққа кетолмасман.

Дадилланар у фикримни уққан каби
Ва силкинар яна кучин йиққан каби.

Ҳаракатда баракат деб иккимиз ҳам,
Кетаямиз белларимиз боғлиқ маҳкам.

**“МЕҲР”
китобидан**

ДУНЁ ВА ИНСОН

Мўъжизалар билан тўла бу дунё,
Хаёлни чулғайди кун ўтган сайин.
Сарғайган ҳар япроқ беради сабоқ,
Неки бор, ҳеч нарса эмас бетайин.

Ногоҳ эсган шамол, қарс этган садо
Баъзан чўчитади оддий ҳазил ҳам.
Дунё тўлиқ эмас орзулар қадар,
Баҳосин беролмас ҳеч қандай ҳакам.

Беиз, бенишона кечмоқда умр,
Уҳ тортиш ортиқча ўтганларига...
Ҳамма балиқчидек қувонса қани,
Завқланиб боққанча ўтганларига.

Ҳаёт - тўлқин урган бепоен денгиз,
Инсон - унда сузган оддий бир кема...
Вале, инсон қалби уммондир билсанг,
Уммоннинг олдида жўн ҳаёт нима?..

Табиат гултожи, ахир, шу инсон,
Истаса пойига тиз чўқар олам.
Инсоний бу шаънни эговлар фақат
Ёвузлик, қабоҳат, ғам-андух, алам.

Умр ўтмоқда-ю, орзулар бисёр,
Қай бири ушалар - ёнар жону тан.
Тўрт томон чопаман, улгурмоқ истаб,
Фақат чала қолмаса деб қўрқаман...

Умр йўлдошим Тўйбибига

Шунча гўзал қизлар ичинда
Фақатгина сени танладим,
Мухаббатнинг дардли сеҳрини
Ошиқ бўлган онда англадим.

Дунёда йўқ бугун мен каби
Бахтиёрлар ичра бахтиёр.
Ер юзида ёрин топмаган
Қанчаларнинг шундай аҳди бор.

Қайда юрсам қаддим ғоз тутиб,
Мухаббатим қўллайди мени.
Қалбим ишғол этганинг учун
Ардоқлайман, азизам, сени.

Шодлигимнинг боиси ўзинг,
Қувончларим сизмас оламга.
Бахтимизни қўлласин тангрим,
Ҳеч қолмайлик ғамга, аламга.

Эй гўзалим, дилбарим, жоним,
Йигит сўзим: сени танладим.
Сен тўфайли оламда шундай
Севги бортигини англадим.

ХАЁЛ

Қароғимда мавжланар денгиз,
Киприкларим эшкак эшади.
Ёниқ қалб-ла кемада бир қиз
Тўлғинларга қўши ёзади.

Ўзгача саз, ўзга оҳангда,
Жаранглайди дилбар садолар.
Бундай қўшиқ йўқдир жаҳонда,
Эркаланар майин саболар.

Қароғимда мавжланар денгиз,
Киприкларим эшкак эшади...
Эсиз, шундай ажиб ҳаёлни
Гумбурлаган чақмоқ бузади.

Муҳаббатнинг меҳр тўла,
Сирли-сирли сўроғи кўп.
Ёш дилларни сеҳрловчи
Армонлари, ардоғи кўп.

Хушёр бўлинг, ул муҳаббат
Пойдеворин буза қолманг,
Бу оламда ишқ-вафонинг
Ипи нозик, узиб олманг.

Азал-абад муҳаббатнинг
Қош-қовоғи, қароғи кўп.
Ҳазиллашманг севги билан
Шикаст берар яроғи кўп.

Муҳаббатнинг умр бўйи
Бисёр экан савоби-ей.
Сипқормоққа шошилмангиз,
Ўткир экан шароби-ей.

Ҳаёт улғуғ ўстоз доим,
Оқил, доно жавоби кўп.
Ориятни ўнўтганга
Жизғанақли кабоби кўп.

Асрларга татир, билсанг,
Муҳаббатнинг ҳар чақмоғи.
Пурҳикматлар эмас бесир,
Адаштарирар тор сўқмоғи.

Хушёр бўлинг, ул муҳаббат
Пойдеворин буза кўрманг.
Бу оламда ишқ-вафонинг
Ипи нозик, узиб олманг.

УМР ФАСЛЛАРИ

Кеча баҳор эди: гуллар очилган,
Унинг чорловига қўшиқлар битдик.
Дилбар наволардан бағирлар тўлиб,
Не-не кечувлардан толиқмай ўтдик.

Ёз келгач, янада очилиб, яйраб,
Яратиб не-не боғ, суҳбатлар қурдик.
Югурик орзулар қанотин тўтиб,
Дунёнинг иши деб, елдик, югурдик.

Ташвишли дунёнинг залворларидан
Кўзнинг келганин ҳам қолдик сезмайин.
Пишиқчилик экан кўзлар қувониб,
Сархил меваларга боқдик шўх майин.

Бироз ҳориқишнинг дардларин сезиб,
Қўёшга қарадик, кўзлар қамашди.
Шунда билиб қолдик ҳорганимизни,
Фасллар уялиб, ўрнин талашди.

Бу ҳолдан кўп маъно чиқарди кўплар,
Кўплари қизишиб баҳорга қайтди.
Яна фасли баҳор, энтикиш билан,
Уларга ғаройиб эртақлар айтди.

Ҳаёт ўзи шундай сирли, ғаройиб,
Умр фасллари ғоятда қинғир?..
Баҳорда қор ёғар, кузда гул очар,
Қишда савалайди баҳорий ёлғир...

ОТА ТИЛАГИ

*Тўнчи устим Ойбекжон ва келиним Маликахонларнинг
никоҳ туши муносабати билан ёзилган шеър*

Отаман... Қувончдан бошим осмонда,
Истиқболи порлоқ Ўзбекистонда.
Бўтун Ойбекжон ва Маликахондек
Бахтиёр инсон йўқ бўтун жаҳонда...

Қувончимга шерик бўлинг, дўстларим,
Болажонларимга бахт тилаш чоғи.
Истагим: иккиси соғ-омон бўлиб
Учмасин ҳеч қачон ёққан чироғи.

Чин сўзим, болажон, топган давлатим -
Фарзандлар кўзимнинг оқу қораси.
Тошкентдан Конимех асло узоқмас,
Шунчаки, кўз билан қошнинг ораси.

Орзуим, дунёнинг барча шодлиги,
Икки ёш умрига мудом ёр бўлсин...
Олам севинчлари денгиз бўлсин-у,
Ошиқлар қалбига қўйилиб турсин!

Эй, дилозор боғбон - қоровул,
Хасисланмай кўнглингни кенг тут.
Бундан ўтган ҳар битта ўғил,
Қиз биландир барака ва қут.

Қўй, қувлама уларни боғдан,
Боғнинг ҳусни-жамоли шулар.
Гапирмайман майли йироқдан,
Эртамининг камоли шулар.

Тотиб кўрсин барча мевадан,
Кўнгил тортган туридан тўйсин.
Яйраб ўссин, болалар шодон,
Қалбда улус орзулар тўйсин.

Ташлаб юбор тошни қўлингдан,
Бир кўнингга болалар ярар.
Ҳеч бўлмаса, сўнгги йўлингда,
Чўбинингни шулар кўтарар.

Ёмонлик кўп, шулар ичра
Нопок йўлни тутган ёмон.
Яхшиларнинг тадбиридан
Ёмонликни қутган ёмон.

Бу дунёдан ҳамма ўтар,
Бироқ изсиз ўтган ёмон.
Орланмасдан ҳеч кимсадан
Текин тўқма ютган ёмон.

Умр бўйи меҳнат қилмай,
Ишламасдан ётган ёмон.
Ота-она улуг зотдир,
Уларга тош отган ёмон.

Ғаниматдир ҳар бир лаҳза,
Вақтни йўқотган ёмон.
Ҳаммасидан униб-ўсган
Она юртни сотган ёмон.

ҚИЗИЛҚУМ БАҲОРИ

Боққан сайин кўларим тўймас,
Яшил дала, мовий ранг осмон.
Шу гўзаллик таърифин бермоқ
Шоирларга эмас-ов осон.

Анов қирнинг кўнгай бетида
Учиб юрар баҳор навоси.
Мунча тотли хуштаъм бўлмаса,
Жон дўстларим, чўлнинг ҳавоси.

Тўрфа чечак хушбўй ислари
Кўнгилларга бағишлар ҳузур.
О, бестакрор она табиат,
Айтолмасам таърифинг, узр.

Чуқурлашар қалдирғочлар ҳам
Яшаш завқи наъпидасидан.
Жой олғуси буларнинг бари
Шоирларнинг қасидасидан.

Мажнунтолар каби бунда шўх
Чайқалади саксовуллар ҳам.
Бўй чўзади лаҳзалар сайин
Орзу билан митти гўллар ҳам.

Баҳор гўё сулув келинчак,
Кўз қамашар латофатидан.
Шод дилларда баҳорий севинч
Гўзал фасл тароватидан.

Кўм-кўк дала тебранар майин,
Чўпон ўзин енгил, хуш сезар.
Гул, полалар тақинчоқ ясаб,
Қизилқумнинг кўксини безар.

Хатто қаранг, қумурсқалар ҳам
Инларидан чиқишар қўвнаб.
Ой юлдузлар баҳор сеҳридан
Қизилқумда қолишар тўнаб.

Эй сеҳргар, беқиёс баҳор,
Жўштир майли туйғуларимни.
Кўзларимдан сидириб ташла
Тўр ташлаган уйқуларимни.

Яратмоқлик ишқида ёниб,
Яшай умрим тугагунча то.
Ватан меҳрин, элим шонини,
Мўҳаббатин дилга этиб жо.

МЕҲР

Яралгандан бери одамзод,
Қурашлардан чиқмади боши.
Чеклашлардан бўлмади озод,
Лек толмади унинг бардоши.

Қанча баалар қилич қайради,
Яхшиларни йўқотмоқ учун.
Яхшилар-чи ишлаб тинмади,
Ўз авлодин кўпайтмоқ учун.

Шундай ўтди қанча замонлар,
Яхшиликлар пайини қирқиб.
Евўзлик ҳукмрон бўлган онлар,
Одиллар ҳеч турмади қўрқиб.

Қурашларнинг сўнгги бўлмади,
Қурашмоқда улар бугун ҳам.
Ёмонликлар ўлиб, ўлмади,
Эртаклардан тутмоқда маҳкам.

Аста олиб кетмоқда улар
Меҳримизни, шавкатимизни.
Шум ният-ла пинҳона қулар,
Писанд қилмай нафратимизни.

Эй, одамлар, яхшилар, келинг,
Йўқолмасин меҳримиз мудом.
Ҳар лаҳза эй, дўстларим, билинг,
Меҳрга зор қанчалар одам.

Зор қатбларнинг нидоларини
Қўйлаб адо қилиб бўлмайди.
Инсон борки меҳрдан уни
Ҳеч ҳам жудо қилиб бўлмайди.

Нон каби меҳр ҳам ардоқли бўлсин,
Яшасин дунёда инсоний меҳр.
Меҳр билан ҳар кемтик тўлсин,
Кўнгилларга бергай у сеҳр.

Меҳрга садоқат, оқибат бўлсин.
Меҳр-ла бу дунё гўлларга тўлсин.
Ҳар меҳрибон инсон шў юртнинг
"Олтин китоби"га ёзилиб қолсин.

ОНАМГА

*Азиз ва меҳрибон онамизим Заїнаб Сафар қизин
хотирасига таъзим ила бағишлайман*

Осмон гўё узилиб тушди,
Борлиқ келиб ерга ёпишди.
Эс-хаёлим бошимдан учди,
Она, сиздан айрилган куним.

Ғариб бўлиб қолди севинчим,
Онагинам - бўйук овунчим,
Ҳаётимда йўқолди тинчим,
Она, сиздан айрилган куним.

Кўзларимда томчилайди ёш,
Чидамоққа ундайди қўёш.
Кошки эди, тополсам бардош,
Она, сиздан айрилган куним.

Кулбам ғариб, кошона эмас,
Бу пешонам пешона эмас.
Ёзгантарим афсона эмас,
Она, сиздан айрилган куним.

Дўст, биродар, оғайнилар кўп,
Уша дамда бўлишдилар тўп.
Мен-чи қолдим тоддан ушлаб чўп,
Она, сиздан айрилган куним.

Йигелолганча йиғладим, бироқ,
Сиз-чи мендин кетдингиз йироқ,
Дүнә қадар тугилди сўроқ,
Она, сиздан айрилган куним.

Алам тўла тонглар ҳам отди,
Кўз ёшларим қалбимда қотди.
Отам тушда мени "уйғотди",
Она, сиздан айрилган куним.

Онажоним, дуоғўй онам,
Ёруғ эди Сиз билан хонам,
Оғриқ сезди дард билмас танам,
Она, сиздан айрилган куним.

Шундан бери юраман беҳол,
"Шукр" дейман сўралса аҳвол,
Хотирамдан ўчмас ҳеч маҳал,
Она, сиздан айрилган куним.

ФАЛСАФА

Умрни дарёга қиёс этдилар,
Дунёнинг таърифин бердилар қизиқ.
Тилни, тафаккурни маҳкам тутдилар,
Ерга ҳар тарафдан тортдилар чизиқ.

Китоблар ёзилди инсон ҳақида,
Қонунлар инсонни йўлга бошлади.
Ҳаракатда бўлди минг бир ақида,
Ҳар давр ўз номини айта бошлади...

Дарёга ўхшайди барибир инсон,
Умрлар бетўхтов сувдек оқади.
Яшаш кимга қийин, кимгадир осон,
Дунё - асалари, тўртсанг чақади.

Ўзининг қаричи, ўлчови бордир,
Бу ноқис дунёда ҳар бир одамнинг.
Пушмони эзмаса бўлгани охир,
Ноўрин босилган битта қадамнинг.

Ҳушёр турмоқликка бурчлимиз ҳар дам,
Эртанги кунимиз бугунга боғлиқ.
Инсон - дунёдан кенг, дунё - бир тутам,
Сирлар, синоатлар доим ўроғлиқ.

...Умрни дарёга қиёс этарлар,
Қайда дейман ўша тоза дарёлар.
Одамлар дунёдан бир кун ўтарлар,
Қолдириб, қолдирмай жиндек зиёлар.

Ҳаёт фалсафасин ўрганмоқ мушкул,
Донишлар ҳикмати: бири кам дунё.
Инсонни ўрганиб бўлмайди буткул,
Дарё эмас, ахир, оқмаган дарё.

Инсон - гул, инсон - тоғ, инсон – бу, уммон!
Инсоннинг умри кўп узундан-узоқ...
Инсонни улутлаб, боғаман ҳар ён,
Афсуски... ҳар жойда қўйилган тўзоқ.

Ой юлдузлар шўъласида
Сой суви ялтирайди.
Сабо эсиб кўп осуда,
Тол барги қалтирайди.

Пичирлайди икки соя
Дарахтларга паналаб.
Гўё сўзлар икки қоя,
Қову шолмай турар лаб.

Олиб учар енгил шамол,
Икки дилнинг сўзларин.
Бир-бирига боқишар лол,
Жовдиратиб кўзларин...

Билмас, қайдан келган сеҳр,
Ой шўъласи балққанда?..
Бў ажойиб тун ва меҳр
Ҳеч тўғамас экан-да?..

Тураверса шивирлашиб,
Ойдин бўлоқ қошида.
Энтикишар, хўп сирлашиб,
Бў қандай зўр нашида?..

Бўлоқ сувин ялаб, юлқаб,
Мажнунтол шовуллайди.
Ой нури тунни алқаб,
Икки дилни улайди...

ҲЕЧ ҲОРИМАС САБОТ БЕР МЕНГА

Зорланишни ёмон кўрардим,
Бироқ нетай ҳар нега зорман.
Сўрайвериш, юз сарғайишдан,
Ялинишдан шундай безорман.

Бироқ...
Ялинмасанг ишинг битмайди,
Нелар керак эмас турмушга?
Ҳатто ёлворасан бировга,
Жойламоқ-чун ўғлинг юмушга.

Яна қанча икир-чикирлар,
Ялантирар, қўлингни бўкар,
Билиб, билмай "казо-казо"лар
Сўз тингламас, кўз ёшинг тўкар.

Қўни битган ўларнинг, ҳайҳот,
Бардошларим кетма беҳуда.
Ҳеч ҳоримас сабот бер менга,
Барчаси-чун, эй Қодир худо.

ИЗЛАНУВЧАН ПРАКТИКАНТ

Тошвой қайтди бу сафар
Ўқишдан сал хомуш.
Сабабки, у домласидан
Шундоқ топшириқ олмиш.

"Энди, Тошвой, савдони
Бироз қуйиб турасиз.
Бир мактабдан-чи эглаб
Педпрактика оласиз..."

Тошвойнинг боши қотди:
"Практикаси ишдир-ов.
Педи нима экан-а,
Сўрсам, айтарми биров".

Таваккал деб Тошвойжон
Яқин мактабга борди.
Кимдан билсам экан деб
Уён-буёнга юрди.

Сўнг айланиб мактабнинг
Буфетига йўл олди,
Турарди буфетчи қиз
Тошвой унга гап "солди".

"Сизда, синглим, пед борми,
Бироз керак бўлувди".
Буфетчи қиз шўх экан,
Деди: "Аттанг келувди.

Афсус, тугаб қолибди,
Энди хафа бўлмайсиз".
-Йўқ, йўқ, биз ҳам биламиз,
Ҳеч кўнгилга олмаймиз.

Танишлар омон бўлсин,
Базада бордир балки?
-Базада нималар йўқ,
Ололсангиз, амаки?

Тошвой дер: -Ўлибмизми,
Бор нарсани олмасак?
Фақат етиб боргунча
Қўрғур тугаб қолмаса?..

БИР ГАП БЎЛАР

Дунёнинг ишлари янгилик эмас,
Қайдадир гўл унса, қайдадир сўлар,
Кўйиб пишмоқни қўй, тўқсон бешдан қўй,
Кайфингни сўр, яшамоқ бир гап бўлар.

Уйда хотин "ишланг" деб бош қотирар,
Ишласам-қў, оилага бир наф бўлар.
Бир сўзли одамлигим тўтиб доим,
Юпатаман: "Хотинжон, бир гап бўлар?"

Идорада бошлиқлар "ўйланг" дейди,
Мендайларни тартибга тартиб улар.
Бўш келиш йўқ, жўражон, сўзим шў сўз:
"Менга ўйлаш шарт эмас, бир гап бўлар".

Анўвларга ҳайронман бўлар-бўлмас,
Ишларга бошин суқиб ҳориб, толар.
Бу дунёда менинг ўз фалсафам бор:
"Кун ўтса бас", бошқаси бир гап бўлар.

Қарайман атрофимга назар солиб,
Кўпайса мен кабилар кўнглим тўлар.
Менсиз ҳам бу дунёда эгчилар кўп,
Жон қойитмай яшайман: бир гап бўлар.

Афсус, ёшлар юришиб ўзга йўлдан
Ҳушёрлар даврасида ўйнаб, қўлар.
Сув тошса, ё камайса, менга нима,
Бир қўлтум сув топилар, бир гап бўлар.

Пайт келиб, қайта олсам ҳушёр йўлга
Арисам фалсафамдан чин зап бўлар.
Лоқайдлар ибрат олса, мендан келиб,
Тўкин юрт қучоғида кўп гап бўлар.

НЕЧУК ЎЙГА ТОЛДИНГИЗ, БОБО?

"Қариялар уйи" олдидagi сўлим бог ўриндиқларидан бирида
ҳассасига суяниб, чуқур ўйга толиб ўтирган бир бобони
кўрганимда, қалбим титраб кетди. Туғилган ҳис-туйғуларимни
беихтиёр шеърий мисраларга тиздим.

...Фарзанд йўқми, балки фарзанд бор,
Емоқ, ичмоқ, нафақа бисёр,
Йўталсангиз ҳамшира тайёр,
Била туриб, сўради деманг,
Нечук ўйга толдингиз, бобо?

Устингиз бут, ётар жой шинам,
Бироқ нега кўзингизда нам,
Қайдан келган Сизга бунча ғам,
Била туриб, сўради, деманг,
Нечук ўйга толдингиз, бобо?

Ташлаб кетган фарзанд омонми?
"Қариялар уйи" ёмонми,
Сиз-чун умр энди тамомми?
Била туриб сўради, деманг,
Нечук ўйга толдингиз, бобо?

Олтмиш, етмиш, пайғамбар тўйлар
Бўлмагани учунми ўйлар?
Қайда қолди фарзанд, обрўйлар,
Била туриб сўради, деманг,
Нечук ўйга толдингиз, бобо?

Бизга бўви, боболар азиз,
Мард фарзандга вафолар азиз,
Ҳеч бўлмасин жафолар азиз,
Хомш хаёл сурманг, бобожон,
Ўйга толиб турманг, бобожон.

Айланайин ўйларингиздан,
Эгик, букик бўйларингиздан,
Биз қарздормиз тўйларингиздан,
Била туриб сўрайман, узр,
Нечук ўйга толдингиз, бобо?

“хосиятли кун” китобидан

БАХТ

Гўдакдан чолгача азатий тилак,
Диллар тубидаги муқаддас орзу.
Бахт излаб яшаркан ҳатто капалак,
Бахтлилик биландир ҳаётнинг тарзи.

Бахт шодликлардан яралган дарахт,
Кўзларга суртқулик ҳар бир япроғи.
Ардоқлай олмаган бир умр карахт,
Эъозлай олганга зардир тупроғи.

Бу дарахт ўсувчан, илдизи маҳкам,
Ҳосилин аҳли эл кўради баҳам.
Иймон ва садоқат бир умр ҳакам,
Бахтдан сарой ҳурган бўлмайди муҳам.

Бахт ёҳуд нозиклик бобида шиша,
Панд бермас бу йўлда ҳушёрлик сира.
Авайлаб асрамоқ керак ҳамиша,
Қаровсиз чироқлар тортади хира.

Дарахтга тушмасин ёвузлик қурти,
Лоқайдлик - бахт уйин чангга буркайди.
Бахтлилар, ҳушёр бўл, бахтни асрай бил,
Ёмонлар пайт топса, қора суркайди.

Эришган бахтингни ҳар недан асра,
Миш-миш ва тўҳматдан, ёмон кўзлардан...
Бало қазолардан, "Барно"дан асра,
Ҳамда асрай олгин ёмон сўзлардан.

Ўкинмай ҳаётдан ўтмоқ бўлсанг гар,
Қурашиб бахтинг ол кучинг етгунча.
Бахт эса қалбингни мангуга безар,
Дунёни тарк этиб, жўнаб кетгунча.

СЎРА ДЕСА...

Қувонамиз қуёш нур сочса,
Булутланса кўнгиллар хижил,
Шодланамиз дард, алам қочса
Ва юзларга югурар қизил!..

Ўтаётган ҳар дам, ҳар бир кун,
Ҳар юракка айтар ўз розин!
Бир пас қўйиб ташвишлар юкин,
Элим қўшар шўх қўйга созин!

Елкасида олиб йилларни,
Дақиқалар учиб боради.
Кўрсатиб ойдин йилларни,
Эрк нурлари жўшиб боради!..

Енгил эмас йилларнинг юки,
Бор барининг ўз саодати,
Юксалиш бор, инсон бор токи,
Юрт биландир йилнинг омади.

Ўтаётган йилларни ҳушлаб,
Келаётган йилга қарайман!..
Сўра деса, юртни олқишлаб,
Элга соғлиқ, тинчлик сўрайман!..

ХОСИЯТЛИ КҮН

Ниш урган куртакнинг ёноқларида
Кўкламни кўтариб келмоқда Наврўз!
Ялпизнинг ям-яшил япроқларида
Шамолдай чайқалиб елмоқда Наврўз!

Наврўз келаётир қир, адирларда,
Сойлар беткайида қизғалдоқ бўлиб.
Наврўз келаётир кенг водийларда
Юртга ризқ-насиба барака олиб.

Наврўз келаётир ноз-ишва билан,
Мўштоқ кўнгилларга севинчлар солиб.
Байрамга руҳ берар айтишув, ўлан,
Боболар рақс тушар раққослар қолиб,

Наволар самони кетгудай тутиб,
Наврўз кўшиқлари янграйди бирам!
Баҳорнинг илк кунин олишар кўтиб.
Она Ўзбекистон - бу боғу Эрам!

Тоғу дашт, Қизилқум сойларигача,
Наврўз кириб борар лола кўтариб.
Кекса-ёш ва ширинтойларигача
Наврўз деб чопишар бола кўтариб.

Хосияти улут халқона байрам
Тўкинлик бахш этиб келавер доим!
Минг шукр: элимиз шодумон, хуррам,
Йилдан йил гўзалроқ бўлсин, илойим.

Саховат нурига йўғрил, эй осмон,
Дилларга ором бер, эй сарвар сабо!
Минг йиллар ҳорима Наврўз - қаҳрамон,
Келавер, келавер, келгин, Марҳабо!

...Баҳордай энтикиб, эҳтиром айлар
Боғларнинг беором қучоқларида.
Шаҳарда, қишлоқда сумалак қайнар,
Минг хил таом пишар ўчоқларида.

Айланай, наврўзим, ғурурим, бахтим,
Бир умр улут бўл, элимга эш бўл.
Яхшилик йўлида адашмас аҳдим -
Байрамлар ичра сен сўнмас қуёш бўл!

БИРОВЛАР БОР

Бировлар бор, олгин деса,
Тоғни тешиб олади.
Ўзинггамас элга десанг,
Дарров қочиб қолади.

Бировлар бор, мол-дунёни
Йиғавериб тоғ қилар.
Бировлар бор халқимга деб
Тошлоқда ҳам боғ қилар.

ҲАЁТ

Ҳаёт қувноқликдан ивоорат эмас,
Бор унинг ташвиши, бор унинг ғами.
Бўшашсанг илашар этагингга хас,
Фоят узоқдадир ҳаёт инъоми!..

Осонмас ҳар дамда уни ўшламоқ,
Шу сабаб ҳаётнинг жумбоғи чигал!..
Мангулик эмасдир қўнгил ҳўшламоқ,
Муаммолар бирдан ечилмас тутал!..

Узоқни яқинга келтирмоқ учун,
Меҳнат-ла югурмоқ, елмоқлик керак!..
Яратганга боғлаб калава учин,
Беижод ҳеч таскин топмагай юрак!..

Уқмасга уқтирар ҳаётнинг ўзи,
Турмуш ташвишлари доно муаллим!..
Сергакликнинг агар қурмаса кўзи,
Беҳуда кетади энг олий таълим!..

Ҳаёт шодликлардан иборат эмас,
Шу сабаб яралган сабр, матонат!..
Ҳушёрга ҳеч маҳал илашмайди хас,
Парвозга ҳар доим топади қанот!..

СИНГЛИМГА

Бор дардингни майли тўкиб-тўкиб сол,
Вужудларим қўлогим бўлсин!
Ҳақни сўзла тилларинга бол,
Икки кўзинг қарогим бўлсин.

Ҳаётингга ҳабор тушмасин,
Ҳеч қисилма, кўнглингни кенг тут.
Эҳтиёт бўл, бахтинг учмасин,
Ғам, андуҳа берилма, унут!

Чанг юқтирма киприкларингга,
Бахтиёрсан, бахтинг излаб топ.
Муз қотмасин кўприкларингга,
Имиллама, бахт ортидан чоп!

ТҮҮРТЛИКЛАР

ЛАГАНБАРДОР

Фойдаси бор одамнинг соясига эгилиб,
Эшигидан кириб у тешигидан чиқади.
Нафи тегмас йўлиқса, афт-ангори бўзилиб,
Қош-қовоғи сузилиб, чаён бўлиб чақади.

ПОРАХҲҮР

У қайтармас, берганини олиб турар,
"Тушум"лардан кўнгли тўлмас, нолиб юрар,
Олавериб, олавериб, бу баччағар,
"Бер" деса гар, дўст бўлса ҳам тойиб турар.

ЯХШИ ИНСОН

Яхши инсон яхшилиги
Яхшиларга юқади.
Ёмон эса ёмон ўйлаб,
Ёмонга йўлиқади.

ТУЛКИМИЖОЗ

Бир кўришда, яъло дўстдай,
Ақлинг олар олдинда...
Бир кун айтмоғинг тайин:
"Билмай тушиб қолдим-да!"

АЙРИЛИШ ВА ҚАЙРИЛИШ

Шундайлар бор, ҳақиқий дўст,
Ўлгунингча айрилмас.
Шундайлар бор, номига дўст,
Муҳтож бўлсанг, қайрилмас.

АМАЛИЁТ

Бировларнинг "дўстлик" кўзи,
Кўрар, юрсанг амалда.
Бундай дўстлар садоқатин
Кўролмайсиз амалда.

ИЧИ ТУТУН...

Бировлар бор ичи тутун, сирти бут,
Дардлашмасанг, билдирмайди сирини.
Ичи ёниб қўл бўлару ғинг демас,
Ўлимдан ҳам баланд тўтар орини.

ВИСОЛ

(Ҳазил)

Ҳаяжонли нигоҳларимиз,
Турфа гуллар ранг рўйида.
Сўз тополмай на ишқ, на гулга,
Ўтирибмиз гулзор бўйида.

Ўтирибмиз иккимиз ёлғиз,
Иккимиз ҳам айбдормиз, гуё.
Иккимиз ҳам уятчан, камгап:
Дилтимизнинг либоси ҳаё!

Қайдан келиб, билмам бир ари,
Ғинг этди-ю, қўлимга қўнди.
"Вой чақади!.." қизнинг овози
Жаранглади ва бирдан сўнди...

Ари учди гулзор ёқалаб,
Гулдан-гулга овушиб кетди.
Битта ари сабаб бўлди-ю,
Қолган бари... қовушиб кетди...

ҚЎМСАШ

Кеча бола эдик, бугун не ҳол-а,
Азатий ҳақиқат: Саломга алик!
Бу ҳолдан нолимоқ буткул увол-а,
Фақат ташлаб кетма мени, болалик!

Қарилик бахтига мушарраф бўлсам,
Ушалгани шудир армонларимнинг.
Шодумон кетаман энди мен ўлсам,
Зинаси мустаҳкам нарвонларимнинг!

Ҳар бир ҳаракатда, ҳар бир ҳулқда,
Асл болаликнинг акси бор, қаранг!
Хаёл гузарида болалик чопар,
Мен эса ўрнимдан тураман аранг...

Чин сўзим: бунга ҳеч ҳафалигим йўқ,
Ер ўшлаб сўянсам, туриб кетаман!..
Соғлигим ўйламанг, бундан кўнгил тўқ,
Сат сўяб юборинг, юриб кетаман!..

Кеча бола эдик, оҳ, бугун чол-а,
Азатий ҳақиқат: Саломга алик,
Кексаликдан асло қилмасман нола,
Бироқ қандай яхши эди болалик...

ДИЛ ТАСВИРИ

Чўлпон кўзлардаги сеҳр шуъласи,
Нестай беихтиёр нигоҳим олди.
Пирпираб тураркан киприк толаси
Кўзларим гўзалнинг кўзида қолди.

У ҳам лол, мен ҳам лол - ажойиб бир ҳол,
Сирлашиб қолишди чаманда кўзлар!
Умримда илк бора ғаройиб аҳвол,
Назмимда топмадим тасвирбоп сўзлар!

Мўҳаббат ҳудрати кароматидан,
Вужудим севгига кўмилиб қолди.
Қўралай кўзларнинг бир қарашидан
Қалбимни ажиб ҳис эгаллаб олди!

Тўхтаб қолган эди дақиқалар ҳам,
Сўқунат кезарди, гўё шу тобда.
Шу оний ҳолатнинг тасвирин ҳечам
Ўқимаган эдим бирор китобда.

ҚОРА СОЧЛАР

(Қўшиқ)

Берган ваъдаларинг, ёр,
айт-чи, чинми ёлгон-а,
Билишимча қалбингни
ўзга киши олгон-а?
Шу сабабдан юрагим
Сендан совиб қолгон-а
Қора сочларинг эса,
қўйдиради тўлғона.
Мўҳаббатни бунчалик
хор айлама, ёргинам,
Нозиккина сулувим,
фешли бир оз торгинам!
Қўшиқ бўлиб оқмоқда
Сенга айтар бор гинам.
Ўзгага боқма қис
келаётир оргинам.
Сева билсанг севгин-да,
севги ўйинчоқ эмас,
Севги сенга вақтинча,
дилга овунчоқ эмас!
Севгида ҳам Низом бор,
севги кўзмунчоқ эмас,
Севги буюк эҳтирос,
Зебу тақинчоқ эмас!
Эъзоз, эҳтиром керак,
севги бусиз хомхаёл,
Севги саройин бўзмай
ушлаб туролса аёл,
Бахтнинг ўзи келади,
севгида қолмас савол,
Яшаш завқига тўяр
мўҳаббат бўлса ҳалол.

САБОҚ

Ўтгандим не қийин имтиҳонлардан,
Чўчимай ҳовлиқмай аъло ва дуруст.
Мен кириб муҳаббат кошонасига,
Бўлдим, бўлаяпман, билмам, нега сўст?

Ҳайратда боқаман пештоқларига,
Сира кўрмаганман бу ранг-чиройни.
Не бўлди кўз-у, қош киприklarимга,
Қайдан излаб топди бу гўзал жойни?!

Сўз келмас тилимга қанча уринмай,
Гунг, соқов бўлгандай ҳолатда қолдим.
Қалбим сайраб турар бесас, бесамар,
Кошона бағридан қўч, илҳом олдим.

Бир оғиз сўз шунча кароматлими,
Мафтункор муҳаббат, ўзинг айт, қани?
Изҳор этолмасам шунини шу қизга
Не қилай, йўл кўрсат, сўзинг айт, қани?

Ой ўтди, йил ўтди, ўтди имтиҳон,
Муҳаббат сабоғин олгач ўрганиб.
Йигитлар, ўрганинг муҳаббат дарсин,
Юрмайин десанглар ишқда ўртаниб!

ҚАЙДАН ҲАМ УЧРАТДИМ?..

Қайдан ҳам учратдим сени, эй гўзал,
Энди туролмайман сени кўрмайин.
Сен эса бепарво юрасан ҳамон,
Боқмайсан қанчалар оҳлар урмайин.

Ишқ дегани балки шу бўлса керак,
Эртадан кечгача сени излайман.
Кечалари титроқ босиб вужудим,
Сени соғинаман бесас бўзлайман.

Ҳар тонгни қутаман сен ҳақда ўйлаб,
Ҳолимни кўришга кўрар кўз қани?!
Мухаббат дарёси ғарқ айлаётир,
Қўтқариб қолишга керак сўз қани?!

Сезаман: сенинг ҳам қалбгинанг муштоқ,
Майин жилмайишинг, кўнглимга таскин.
Томоша айлама узоқда туриб,
Кел, бирга ўйнайлик, муҳаббат рақсин!

Қайдан ҳам учратдим сени, эй гўзал,
Ризолик сўзингни энди қутаман.
Йўқ десанг, гўзалим, ишқингда ёниб,
Дунёда Мажнундан ўзиб кетаман!

ГҶЗАЛ ҚИЗ

Бир қиз кўрдим анҳор бўйида
Ссҳрланиб ўқирди ғазал.
Жарангларди овози бирам,
Юз, кўзлари бетимсол гўзал!

Бу ҳолатдан булбуллар ҳайрон,
Гул, лолалар бошин чайқар жим!..
Юрагимни ушлаб турибман,
Мен "бемор" ҳам топгандай ҳаким.

Елишидан тўхтаб сабо ҳам,
Қиз сочини сийпалар майин.
Шовқинламай оқар анҳор ҳам,
Қайтаролмай гўзал қиз райин.

Мўралайман мажнунтол бўйлаб,
Такрор-такрор боқиб қиз томон!..
Ажиб ҳол ва тенгсиз сўлудан,
Шифо олар юрагим ҳамон!..

Ана чирой! Ана шаҳло кўз,
Ип эшолмас, ҳатто фаришта.
Мен кўрқаман: қиз кетиб қолиб
Кўрган бўлмай бу ҳолни тушда!..

Рафаэл ҳам "Мадонна" сини
Ишламаган бунчалар гўзал!..
Чиройига зебу зар бўлган,
Не экан у, балки байт ғазал?!

КЎНГИЛ КЎЧАЛАРИ...

(*"Кўнгил кўчалари"* видеофильмини кўриб)

Кўнгил кўчалари дардли, фиғонли,
Баъзида орзу ҳам бўлади армон.
Не ажаб, ушласам, гуллар тиконли,
Беролмай қоламан юракка фармон!

Кўнгил кўчалари чароғон эмас,
Адашмоқ ҳеч гапмас чорраҳаларда.
Не бир абжирлар бор панд берар бесас,
Сакрашиб юришиб сарлавҳаларда!

Кўнгил кўчалари сўқмоқлар излар,
Юрса юргудайин равон йўл туриб.
Кўнгилга эрк берсак, кимлармиз бизлар,
Наҳотки ҳалоллик кетмоқда қуриб!

Кўнгил кўчалари, топайин таскин,
Сипқора билганча дардларимни ол.
Томоша айлайин сеҳргар рақсин,
Эътиқод иймонга хилоф иш увол!

Кўнгил кўчалари сирлисан бунча,
Тинчимни оласан, қўшиқлар битиб.
Албат гул бўлғуси, ҳар нозик гунча
Куйлатмоқчимсан қалбларни титиб!

Кўнгил кўчалари кексалик билмас,
Унинг-чи, кўзлари ҳайратга тўла.
Кўнгил кўчалари бесабр, тинмас,
Ҳам ҳазил, ҳам чин гап - ғайратга тўла.

МАНЗАРА

(Қўшиқ)

Баҳорда қўйлагим келади мўдом
Баҳорга аталган қўшиқларимни,
Тинчимам ва сира ололмам ором,
Мен рози этмасам ошиқларимни!

Инсоннинг сеvimли фаслидир баҳор,
Баҳордир борлиқни кашф этган фасл,
Бешакки, ғўнчанинг очилмоғи бор,
Табиат қонғуни бетимсол, асл!..

Энтиккан қалбимда баҳор гуллайди,
Эш бўлиб табиат гуллари аро.
Ва лекин ҳар йили мени алдайди,
Ёр эмас, афсункор ўша "Шалола".

Мен эса ҳамонки, асраб келаман ю
Ўша хотиротни севиб, эъзозлаб.
Ўлсам шў хотирот билан ўламан,
Энтиккан қалбимни олмасам созлаб?!..

Баҳорда қўйлагим келади мўдом
Баҳорга аталган қўшиқларимни.
Тинчимам ва асло ололмам ором,
Шеъримга қўшмасам ошиқлигимни...

ҚИШДА

Яланғоч дарахтлар оқ либос кийган,
Кўзни қамаштирар атроф ҳолати.
Сахий табиат ҳам бетимсол ийган,
Қуёш ҳам мўралаб боқар ғалати.

Оқликка бурканган далалар узра
Қушчалар чуқурлаб қанотин ёзар.
Қуриган қари тол белида арра
Бечора дарахтнинг бағрини эзар...

Ҳамма ёқ оқмомиқ, полвонлар келиб,
Қурашса тап-тайёр, оқ чойшаб майдон.
Енгил машиналар югурар елиб,
Ер бети топ-тоза, асар йўқ лойдан.

Хўв, аҳўв тепада болалар ўйнаб,
Не чоғлик шодликда чана тортишар.
Тарновлардан аста томчилайди сув,
Силкиган шохлардан балқиб қор тушар.

Ажиб манзаралар кашф этган фасл
Сал ўтмай изғирин бошлаб юборди.
Қуёшнинг ортидан тун келиб асл
Қумуш пардасини ташлаб юборди.

Чаналарни тортган болалар чопиб
Иссиқ хоналарга олди ўзини.
Бетиним увиллар шамол қуй топиб,
Эркалаб, сийпалаб қорнинг юзини...

"АЛИФБО"га

Яқин олиб кўнглимга
Китоб кўрсам йиғардим?!
Сени олиб кўлимга
Саводимни чиқардим!..
Алифбожон!.. Дунёда
Сендан улут китоб йўқ.
Сен баридан зиёда,
Сени ўқиб бўлдим шўх.
Тилим бийрон, шеърни ҳам
Ҳижолайман, ўқийман,
Аъло ўқиб улғайсам,
Ўзим ҳам шеър тўқийман.
Алифбожон, хайр, ҳуш,
Сендан олгач илк савод,
Таъзим ила дегаймиз:
Миннатдормиз, умрбод!

"МАТЕМАТИКА"га

Қизиқ фан экан қаранг,
Математика деган.
Юзгача билдим аранг,
Ким ўйлаб топган экан?!
Сен тўфайти билиб олдик
Икс, игрик, ромбларни,
Тенгламаларга солдик
Тақсим, қолдиқ сонларни.
Плюс, минус, квадрат,
Қандай сон у йиғинди?
Ҳисоблашга Норқувват,
Дилбарлар ҳам йиғилди.
Қизиқ-да ўзи жуда
Ўқитувчи опамиз?!
Сон йўқолса, бирламчи -
Нуқул бизлар топамиз.

"ЎҚИШ КИТОБИ"га

Биламиз, Сизда гап кўп,
Шеър, топишмоқ ва эртак.
Сизда мақол, ривоят,
Сизда ғунча ва куртак!
Чархлаб билим пешма-пеш,
Узоқларни кўзлаймиз,
Аждодлар тарихини
Авлодларга сўзлаймиз!
Тезкор дунё бизни ҳам,
Улғайтирар ҳадемай.
Она юрт диёрида,
Турамиз хизматга шай!
Ҳозир эса бетиним,
Илм олиб яйраймиз.
Буюк Ватан бағрида,
Бўлбўл бўлиб сайраймиз.

ЎҚИТУВЧИ ОПАМГА

Келганимда мактабга,
Қувнаб қутиб олдингиз,
Баъзан тилим лол бўлса,
Қўрқиб ҳайрон қолдингиз.
Тўртга бешни қўшолмай,
Гаранг бўлганим эсланг,
Ўттиз бешни еттига
Аранг бўлганим эсланг...
Эсланг трактор сўзини,
"Тилактул" деб айтганим.
Шошганимдан уялиб,
"Тилак мўл" деб айтганим!
Сочингизда оқ кўрдим,
Бари, балки мен учун,
Сиздай "малим" бўлмоққа,
Сарфлагайман бор қучим.

УЗУМЛАР

(*Қизим Бахтигул тилидан*)

Узум қолди пишай деб,
Дастурхонга тушай деб!..
Осилиб турар бари,
Маржон мунчоқ сингари.

Қараб кўзим тўймайди
Улар ишлаб қўймайди.
Узумлар чарос-чарос,
Кўрганлар қилар ҳавас,

Келинг, дўстлар, пишганда,
Дастурхонга тушганда,
Мазасини билайлик,
Қолса, майиз қилайлик.

ҲАНГОМА

Бир мактабнинг "тилчи"лари
Фикрлашиб қолишди.
"Нуқул бизда ёзма иш", деб
Ишларидан нолишди.

Бу гап етгач "бошлиқ"ларга
Улар қўлоқ солишди.
Тажриба деб барча фандан
Ёзма ишлар олишди.

Муаллимлар ҳангу-манг бўб
Қоғозларни йиғарди.
Натижаси эса бир оз
Чигалликлар чиқарди.

Жуғрофия, ашуладан
Хатоликлар кўп бўлди.
На бир диктант, на бир баён,
Муаммолар тўп бўлди.

Чизмачилик ва меҳнатдан
Кўп чизмалар чизилди.
Аввал қўйган баҳолари
Текширишда бузилди.

Ёзма ишлар якуни сўнг
Педкенгашда қаралди.
"Икки" бўлиш сабаблари
Синчикланиб кўрилди.

Бир-бирига домлажонлар
Ўпка, гина қилишди.
Кўп ўйлашиб, охир шундай
Хулосага келишди:

"Нега ксрак шу ёзма иш
Қоғоз танқис йилда ҳам.
Бўлмасмикан оғзаки
Билим синаш тилда ҳам.

Бундай ўйлаб қараганда
Биздан меҳнат ортмайди.
Бироқ қанча ишласак ҳам
Ўқувчилар "торт"майди.

Ҳар синфда беш-олтита
Шунақалар учрайди.
Ёзма ишлар текшириш-да
Кўзларда нур кичрайди..."

Бу тажриба, бу синовлар
Тўғадиган йўсинда
Тажриба-ку ўз йўлида
Ҳақиқат ҳал бўлсин-да.

Алқисса шу айбдорлар,
Ўйлаб-ўйлаб топилди.
Айбларнинг бари келиб
Болаларга ёпилди...

"ДИЙДОР"
китобидан

ИФТИХОР ТУЙҒУСИ

Дарёлар мавж урар кўпириб, тошиб
Узумлар ишжомда шира боғлайди.
Машиналар елар йўлларда шошиб,
Яхшилар дўстларнинг кўнглин чоғлайди.

Гўдаклар қийқирар "тойча"лар миниб,
Қаддини ростлашиб Алпомиш мисол.
Гиркўклар ўтлоқда кишнар депсиниб,
Ошиқлар тўшига киради висол.

Кўзларни олади ранг-баранг гўллар,
Қувончдан шоир бўб кетасиз жўшиб.
Бугун асло чўлга ўхшамас чўллар,
Қишлоқ табиати ўрнашган кўчиб.

Шарқираб оқади блокларда сув,
Қиру-адирларда ўтлашар қўйлар.
Қўзилари бири-бирдан сулув,
Кечки шом барчани чорлайди тўйлар.

Даврага файз берар дилбар қўшиқлар,
Ишлаш-у яшаш бахт гўзал бўстонда,
Ушалган орзудан сармаст ошиқлар,
Бахтиёр яшашар Ўзбекистонда.

Ифтихор туйғуси - Ватан туйғуси.
Ҳаммани ҳамиша бахтга чорлайди.
Гурурдан кишининг келмас уйқуси -
Истиқдол қўёши мангу порлайди.

МАРДЛАР ЮРТНИНГ ТУЗИН ОҚЛАЙДИ

(Иккинчи жаҳон урушида, қатағонлик йилларида ҳалок бўлган мارد ва жасур оталаримизнинг ёрқин хотираларига бағишланган.)

Қайтаман деб қайтмаган отам,
Армонларин айтмаган отам,
Ўзи шундай пайтмикан отам,
Юрагимни алам тиглайди.

Сиз ҳар ишда ғолиб эдингиз,
Не ёвларни мағлуб этдингиз,
Қай юртларда қолиб кетдингиз,
Дилбандингиз Сизни йўқлайди.

Онам Сизни қанчалар кутди,
Ғамлар чекиб, заҳқумлар ютди,
Сизни кутиб дунёдан ўтди,
Изларида армон йиғлайди.

Меҳрингизни тўйолмай ўсдим,
Меҳрингизга тўйолмай ўсдим.
Ёвузларда бор маним қасдим,
Бу ҳислардан қалбим "ўҳ"лайди.

Урушлар ва ҳақсизлик қурсин,
Она диёр тинч, омон бўлсин,
Элим давра давраонлар сурсин,
Мардлар юртнинг тузин оқлайди.

ОНА ТИЛИМ

Давр бўлди йироқлашдик тилларимиздан,
Шуурларни олиб қўйгач дилларимиздан.
Не сўраймиз ўтмиш бўлган йилларимиздан,
Она тилим, жонү дилим, яша умрбод!..

Тақдир дедик, тақдирлардан тарих яралди,
Пайти келди, бизлардан ҳам аҳвол сўралди.
Истиқболим олган юртим тилин кўролди,
Она тилим, жонү дилим, яша умрбод!

Она тилим - гўзалликда юлдүз, ойлигим,
Она тилим - менинг бахтим ва чиройлигим,
Она тилим - Ватан каби тенгсиз бойлигим,
Она тилим, жонү дилим, яша умрбод!

Қўшиқларда қўйланиб юр, юрт бўлсин обод,
Чирой очган камолингга тилайин сабот,
Истиқболга чорлаётир мустақил ҳаёт,
Она тилим, жонү дилим, яша умрбод!

ЭЪЗОЗЛАЙЛИК ТИНЧЛИКНИ...

Қолиб кетди... эсиз қанча одамлар,
Ҳамон эслаб несовлар уввос тортиб "Отамлар",
Эзгуликка эш бўлсин босилажак қадамлар,
Лаънат ўқиб урушга, эъоззлайлик тинчликни!..

Олисларда мунғайиб қолиб кетган қабрлар,
Бардошига бош қўйиб, тўзим излар сабрлар,
Осуда юрт қўйнида унитилар жабрлар,
Лаънат ўқиб урушга, эъоззлайлик тинчликни!..

Армонлари ушолмай ўққа учган жон ҳаққи,
Жангоҳларда ўт ичра балчиқ қучган тан ҳаққи,
Бир тишлами олиниб, қотиб қолган нон ҳаққи,
Лаънат ўқиб урушга, эъоззлайлик тинчликни!..

Ким барака кўрибди уруш деган сўзларда,
Ҳеч кимса қувонарми, етим бола бўзлар-да,
Хотиралар эсланиб ёш қалқади кўзларда,
Лаънат ўқиб урушга, эъоззлайлик тинчликни!..

...Сизга осон бўлмаган уруш кўрган боболар,
Чеккансизлар вақтида қанча жабру жафолар,
Энди Сизга ёр бўлсин ҳордиқ, ором, сафолар,
Лаънат ўқиб урушга, эъоззлайлик тинчликни!..

СИЗГА ТАЪЗИМ, АЛПОМИШ!

Алпомиш авлодиман, полвон ўтган наслимиз,
У алп бобомларнинг вужудимда қони бор.
Қураги ер кўрмаган паҳлавонмиз асли биз,
Тўқсон алп полвоннинг жонимизда жони бор!..

Юракларнинг қатида бобом руҳи яшайди,
Қўллар қурашга тўшсам, жўшар қўчим, қувватим.
Бир менмас, ҳамма бугун Алпомишга ўхшайди,
Белбоғ тутинг белимга, келаяпти навбатим!..

Тортқилаб қўймаяпти қўлларимдан Бойчибор,
Аждодларим руҳила ёлиб чиқай пойгада.
Тулпоримнинг шашти зўр, инмасин асло қубор,
Элим, юртим қўлласа етмоқ мумкин ойгада!..

Бедор қалбга қўш илҳом, истиқболли Ватаним,
Ўзбекона қураш ҳам чиқди дунё юзига.
Гуркираб яшна, юксал, ҳур диёрим - чаманим,
Ёлгон айтиб кўрмаган Алпомишлар сўзига.

Шай тўрибмиз, айтсинлар Барчинойлар шартини,
Иккиланиш, қайтиш йўқ, мард билинар майдонда,
Тиғ кесолмас ўшбу дам Алпомишлар муртини,
Бойчиборлар ҳуркичмас дарёдан-да, сойдан-да.

Сезастган бўлсангиз, олов чақнар кўзларда,
Ҳақиқат бўлган жойда не керак ўзи миш-миш?!
Боболар руҳи яшар ҳикматларда, сўзларда,
Полвонларнинг полвони, Сизга таъзим, Алпомиш!

МУҲАББАТ

Қайдан келди менга бу туйғу,
Кўзларимдан йўқолди уйқу.
Бирам тотли, бирам сеҳрли,
Вужудимни элитди завқи.

Дунё сизар қалбимга шу дам,
Борми экан севгисиз одам?!
Сўзларимга ишонсанг агар,
Ошиқ бўлиб кўринар олам!

Йўлга тўшма дилларни ғашлаб,
Кетолмайсан барибир ташлаб.
Муҳаббатнинг илдизи маҳкам,
Ҳеч юбормай туради ушлаб!..

Илк муҳаббат - биринчи бахтим,
Буюк қисмат - ушалса аҳдим!..
Ёниб қуйлар: соғинч, армон,
Муҳаббатим - шоҳона тахтим!..

Шу туйғудан айирма сира,
Туйғулар йўқ бундан бокира!..
Илк севгининг чироғи ўчмас,
Севги ўйи тортмасин хира!..

Ойдин бўлсин муҳаббат ўйи,
Ҳеч сўнмасин жарангдор қўйи.
Муҳаббатдан яралган инсон -
Туйғулари бўлмасин қўйи!..

Севилсини севиб яшасин,
Обод айлаб оила - гўшасин,
Бахт излаган ҳар тирик инсон -
Тарқ этмасин севги кўчасин!..

ЮРАГИМДА БОРИН АЙТДИМ

Юрагимга гуду солиб кетганинг не,
Битолмадим кўлда маҳкам тутганинг не,
Ўзим ҳайрон, дилим вайрон қутганинг не,
Дардинг олай, дардларимга дард қўшмагин.

Ўтли-ўтли қарашларинг жоним олди,
Йўлларингга қарайвериб кўзим толди,
Ширин сўзли ваъдаларинг қайда қолди,
Дардинг олай, дардларимга дард қўшмагин.

Кеча-кундуз сени ўйлаб бетоб бўлдим,
Ҳижроннинг ҳам мудлатини ўтаб бўлдим,
Ишқ боғини бутолганча бутаб бўлдим,
Дардинг олай, дардларимга дард қўшмагин.

Соғинчнинг тўйғулари қалбим ўртар,
Лоқайд бўлсанг севгининг ҳам қадри кетар,
Қутавериб соч оқарди, фироғ етар,
Дардинг олай, дардларимга дард қўшмагин.

Табассумнинг жилосига нима етсин,
Гина-қудрат ва миш-мишлар қуриб кетсин,
Ишқ йўлига тушов бўлма, юриб кетсин,
Дардинг олай, дардларимга дард қўшмагин.

Севги қушин гулбоғимдан учирмадим,
Қалб тўрида номинг яшар ўчирмадим,
Юрагимда борин айтдим, яширмадим,
Дардинг олай, дардларимга дард қўшмагин.

ҲОЙ СУЛУВ ҚИЗ, ЛАБЛАРИ БОЛ ҚИЗ!

Сўз айтмадинг, им ҳам қоқмадинг,
Хатто бир бор қис боқмадинг,
Мен чамамда сенга ёқмадим,
Ҳой сулув қиз, лаблари бол қиз!

Сени кўриб, эсимдан тондим,
Қанча ёндим, қанча тўлғондим,
Бўлғонимча, дилдор бўлгондим,
Ҳой сулув қиз, лаблари бол қиз!

Излаганим тоза гул бўлди,
Юраккинам ёниб қул бўлди,
Топган сўзим фақат шу бўлди:
- Ҳой сулув қиз, лаблари бол қиз!

Ишқ дардига бир дам қулоқ сол,
Сени кўриб бўлдим жуда лол,
Қачонгача мен юраман дол,
Ҳой сулув қиз, лаблари бол қиз!

Интиқтирма ўзингга бунча,
Чиндан лобар экансан гунча,
Сехрлининг сеҳри ҳам шунча,
Кўп бўларми айтчи сулув қиз?

...Сездим: кўнглинг менда бор экан,
Шукур иқбол бизга ёр экан,
Диллар - дилга интизор экан,
Ҳой сулув қиз, лаблари бол қиз!

ҚУДРАТЛАРНИНГ ҚУДРАТИ БОР ЧИН СЕВГИДА...

Мевалар ҳеч айтишганми меваман деб,
Бевалар ҳам айтишганми беваман деб,
Севаман деб ёлгон-яшиқ лоф урманг сиз,
Чин севганлар айтишмайди севаман деб!..

Ору-номус йўқолмасин ўзларингда,
Эзма бўлсанг, маъно қолмас сўзларингда,
Қудратларнинг қудрати бор чин севгида,
Сен севгингни ифода эт кўзларингда!..

Эр йигитга ярашмайди асло ҳасрат,
Бахт қушини учирасан ўтса фурсат.
Қалбни-қалбга туташтирар севги ўти,
Сен бу ўтни юрагингдан олиб кўрсат!

Куйдим, ёндим дейиш ўзи шарт эмасдир,
Бугун севиб, эрта тонган мард эмасдир,
Сиртда туриб, ҳазил билманг сиз севгини,
Буюк дард бу - бошқа дардлар дард эмасдир!..

У илоҳий, минг йил унга поримайди,
Чин севгига бало-қазо доримайди,
Виждон, иймон бутун бўлсин, ўшанда ҳам,
Биз қариймиз, лекин севги қаримайди.

ЯХШИ БЎЛАР

Ёмон бола қандай бола,
Қайдан чиққан ўзи у?!
Ўқшининг мазаси йўқ
Ва кўримсиз ёзуви.

Дарсликлари ифлос, йиртиқ,
Кундалик ҳам тутмайди.
Катталарнинг йўлини кесар,
Ўтсин, дея кутмайди.

Сўзларида мантиқ озу,
Ёлғони ва лофи кўп!
Танбеҳ берсак ҳамиша
Бажармасдан дейди: "Хўп!"

Шундай бўлса, ёмон бола,
Эканини биламиз.
Бироқ энди биз уларни,
Қачон яхши қиламиз?!

Касбимиз шу: қулай усул,
Топитади изласак.
Меҳр қўйиб, шу болага,
Чин юракдан "сиз"ласак?!

Эртамик-ку шу болалар,
Келажакни кўзласак!
Йўли бўлар, ақлимис деб,
Ширин-ширин сўзласак!

Ахир, ёмон боланинг ҳам
Бордир яхши одати.
Шуни англаб ололсак биз -
Шу бола саодати!..

Шунда бола ёмонликдан
Жирканади, тўяди.
Синаб кўринг, у, албатта,
Ёмонликни қўяди.

Меҳр нури йўқолмасин,
Устозлар кўзимиздан.
Шогирдлар ёмон бўлса,
Хатолик ўзимиздан.

Танти туриб тан берайлик,
Нега керак ўзга важ.
Олийгоҳга ўқувчимиз,
Киролмаса йўқ ривож!

Кўниксангиз бу аҳволга
Ишни қўйинг батамом,
Ўқувчилар вақтин олманг,
Бахтин олманг, гап тамом!

Ёмон бола яхши бўлар
Қудратлидир тарбия.
Пок бўлса қалб ёритадир
Бекор кетмас нур, зиё!

ОРЗУЛАРИ ОСМОН БОЛА

Бу боланинг чақнаб турган кўзларин айт,
Ҳикматона, ажаб, ўткир сўзларин айт,
Сеҳр тўла, меҳр тўла юзларин айт,
Оқ йўл сенга, орзулари осмон бола.

Кўп ўқийди, кўп ёзади, эринмайди
Ва бекорчи ўйинларга берилмайди.
Ўзин мақтаб бирон жойда керитмайди,
Оқ йўл сенга, орзулари осмон бола.

Унда-бунда кўп лаллайиб юрмас саёқ,
Ишқин олган китоб-дафтар, қалам-бўёқ,
Уч синфни тутатди ў бир йилдаёқ,
Оқ йўл сенга, орзулари осмон бола.

Вақт топади расм чизиб, шёър ёзмоққа,
Ҳавас билан нигоҳ ташлаб баланд тоққа,
Бел боҳлаган чўққиларни забт этмоққа,
Оқ йўл сенга, орзулари осмон бола.

Барча фанни ихлос билан ўрганади,
Ҳайкалчалар ясайин деб тош йўнади,
Унинг қилган ишларидан дил қонади,
Оқ йўл сенга, орзулари осмон бола.

Маҳаллаю мактабида ўз ўрни бор,
Қойил дейсиз санъатига чалса дутор,
Шахматда-ку, тенгдошларин барин ютар,
Оқ йўл сенга, орзулари осмон бола.

Қирралари очилмоқда ўсган сайин,
Ушалгуси орзулари бешак, тайин.
Иқтидору ғайратингдан айналайин,
Оқ йўл сенга, орзулари осмон бола!

НЕ УЧУН ЯШАЙДИ ДУНЁДА ИНСОН?

Чўққиларга қўёш ўрмалаб чиқди.
Ховузчадан ўчди юлдузлар кўкка.
Тўлин ой уларни бағрига йиғди.
Чевар қиз ранг олди бундан жиякка.
Кўкда ой ҳарирдан паранжи ушлаб,
Секин одимлади чимилдиғига.
Далалар юзида кўкатлар нишлаб,
Бўй чўзар қишда ҳам қўёш тигида.
Тераклар ортидан мўралаб, шошиб,
Қунда ой ялтирар бағрини очиб.
Яна ховузчада юлдузлар сирдош.
Яна чўққиларга ўрмалар қўёш,
Олиб кетаётир умрингдан бир кун,
Қўлингдан келгунча аялма сўяш.
Истасанг дунёда савоб иш дуркун.
Қун ўтар, ой ўтар, ўтар йиллар ҳам,
Не-не ташвишлар-у, шодликлар олиб.
Не учун яшайди дунёда одам?
Оғирни енгмаса, бўлмаса голиб,
Не учун яшайди дунёда одам?
Недир яратмаса, ўзмаса вақтдан.
Ақл тафаккурни қутмаса мўдом,
Ажралиб қолгуси инсоний бахтдан.

УМРЛАР БЎЛАДИКИ

Умрлар бўладики, тавсифига сўз ожиз,
Умрлар бўладики, афсус, ундан қолмас из.
Умрлар ҳақида гоҳ пириин хаёл сурамиз,
Кашф этолмай гоҳида ўзимизни-ўзимиз.

Умр ўлчаб берилган шоҳдан то қабиргача,
Умрлар салтанати бешиқдан - қабргача,
Бир кун олар баҳосин ғурурдан - сабргача,
Намлатиб қўймаса бас, кўзимизни - кўзимиз.

Инсоний бурчимизни қолдирамыз доғларда,
Тўша билмай юрамыз, чиқиб олиб тоғларда,
Ўмроҳлик панд берар... эҳ, дилни-дилга боғларда,
Инкор этиб баъзида сўзимизни - сўзимиз.

Умр йўли барчага бирдек деймиз-ку, аммо,
Дунёда камми дейсиз, тўтичак муаммо,
Ечар ҳар ким ўзича фозил, олим, уламо,
Таъм берар ёки бузар, тузимизни - тузимиз.

Ҳар инсонга берилган йўл битта, умр битта,
Биров топар йўлини, биров тополмас ҳатто,
Болаликдан биласиз, орзулар бўлар катта,
Ойдин қилсин умрлар юзимизни - юзимиз.

Умрлар-умрларга қўшилиб кетаверсин,
Интилган, излаганлар мўродга етаверсин,
Юртимда оппоқ тонглар нўрланиб отаверсин,
Юксак-юксакда кўрсин изимизни - изимиз.

НАСИҲАТ

Ўзгадан гина қилма, нон - насибанг оз бўлса,
Кетмас асло бараканг иш қўролинг саз бўлса,
Қўнинг тўнга айланар, қўшнинг лўттибоз бўлса,
Ҳаёт деган китобдан ўққанларим шў бўлди.

Денгиз бўлар, кўл бўлар, сув йиғилиб тўп бўлса,
Ҳормассан, толиқмассан дўстинг қанча кўп бўлса,
Иморатга жон кирар уста бирла чўп бўлса,
Ҳаёт деган китобдан ўққанларим шў бўлди.

Асрай олсанг ёшликни, ўзоқ давом этгуси,
Йўқса ёшлик дарёси тезда оқиб кетгуси,
Эполмасанг унутма, уволи-да тутгуси,
Ҳаёт деган китобдан ўққанларим шў бўлди.

Тўғилган юрт тўрғайи, ўзга бўлбўлдан афзал,
Она юрт олтин бешик, бешик ҳар недан гўзал,
Қўшиққа айлангуси гар мўмтоз бўлса газал,
Ҳаёт деган китобдан ўққанларим шў бўлди.

"Бер" дейишни билганлар, "Ол" дейишдан қочмасин,
Умр қайта берилмас, кибрланиб тошмасин,
Қайтар дунё, бу дунё, кўп ҳадлидан ошмасин,
Ҳаёт деган китобдан ўққанларим шў бўлди.

Ҳаёт йўли ҳамиша бўлган эмас чаманзор,
Гоҳо учраб тўрғуси, йўллар ўзга чангалзор,
Эгри тўғри бўлолмас, ҳаётдан кўрмай озор,
Ҳаёт деган китобдан ўққанларим шў бўлди.

Яшашнинг қонунлари, қоидалари каромат,
Ҳаёт тиниб-тинчимас тўлқинлардан иборат,
Шў тўлқинлар ўстига умр қўйган иморат,
Ҳаёт деган китобдан ўққанларим шў бўлди.

ОРЗУЛИ ДУНЁ...

Югурик хаёллар бир нафас тўхта,
Мени ҳам ола кет қанотларингда
Сенинг тулпорларинг учқур ва шўх-да,
Учайин мен ҳам бир Ғиротларингда!..

Камалак рангларин ип қилиб ечиб,
Сўнг ясай тенгги йўқ энг кўркам гилам.
Беҳадик ўтайин булутлар кечиб
Андоза олмоққа шошилсин кўклам.

Кучимга куч қўшар дилимдаги ўт,
Имлаб чақиради ҳов ағув тоғлар.
Парвозга иштиёқ, қўлларимдан тўт,
Ҳамон энтиктирар болалик чоғлар!

Ёмғир бўб қўйилай воҳалар бўйлаб,
Гулларга бўркансин бу боғу бўстон,
Ўтайин бир умр юртимни қўйлаб,
Мангу омон бўлсин - жон Ўзбекистон!..

Ифтихор тўйғусин кўтариб баланд,
Юртимга парвозлар тилайман доим!..
Элимда кўпайсин иқтидор, талант,
Қўлласин ҳамisha бизни ҳудойим!..

КЕКСАЛАР

Қарисин қадрлаб улғайған элмиз,
Уларга меҳрда гўёки селмиз.
Эъзозлаб кутамиз бобожонларни,
Эъзозлаб кутамиз моможонларни.
Отажонларимиз ардоғимизда,
Онажонларимиз гулбоғимизда.
Уйимизнинг тўри улар-ла гўзал,
Улар-ла бахтлимиз азалдан-азал!
Улар - тоғ, улар - боғ, улар - қуёш, ой,
Улар-ла очғуси ҳар оила чирой!..
Файзу баракамиз кексалар билан,
Тўю маъракамиз кексалар билан.
Кексалар пиримиз, дуоғўйимиз,
Шулар-ла бус-бутун орзу ўйимиз!
Кексалар кўзига кўз бўлсак деймиз,
Қатбига энг ширин сўз айтсак деймиз.
Бошимизга омон бўлсин кексалар,
Шулар дуоסי-ла эл-юрт юксалар!
Толиқиш билмасин умр йўлида,
Набиралар юрсин ўнгү-сўлида.
Насиҳат, ўғитлар - бетимсол сабоқ,
Қалблари покдиру, ниятлари оқ.
Уларнинг дуосин олмоқ ўзи бахт,
Уларнинг ҳар бири бир азим дарахт.
Сўзлари дурдона, ҳикматонадир,
Шунчалар, доноки, диллар қонадир,
Юрт ишқи, эл ишқи мададкор бўлсин,
Кексалар ёшлар-ла фаҳрга тўлсин.

НАВОИЙ ГУЛШАНИ

(Шеърят мулкининг султони

Алишер Навоий асарларини ўқиб...)

Кириб қолдим бу гулшанга, чиққим келмас,
Таровати ҳамда ҳусни ақлим олди.
Ҳар гулининг ҳар япроғи, ҳар бир ранги,
Қалбларимни титратгудай туйғу солди.

Не сеҳр бор бу гулшаннинг гулларида,
Боққан сайин боққим келар, тўёлмасман.
Бир-биридан аъло кўркам малоҳати, -
Тутган гулни қўлларимдан қўёлмасман.

Асл шарбат меваларин тотган эдим,
Ваҳ-ваҳ! Ширин, таъми тўрар тилларимда,
Гўзал боғнинг сиртмоғига илиндим-ов,
Ҳаяжондан қўшиқ жўшар дилларимда.

Кўзим – кўзмас, сўзим – сўзмас, ёлғон айтсам,
Боғ таърифин этолмасман буткул баён.
Турфа-турфа гуллар ранги ва жамоли –
Ким суқланиб назар солса бўлар аён.

Шунда ҳам-чи, бу денгиздан томчидай гап,
Ёқа ушлаб қолишинг бор ҳайратланиб
Сеҳр боғин оралаб тез чиқолмадим,
Ва сезмадим, кетганимни ғайратланиб.

Бу гулшаннинг ором олар жойларин қўй,
Сўзлаш қийин сеҳрланиб қолганингни
Қалб тўғнини ошкор этиб шошиласан,
Ўзгаларга бермоқ учун олганингни.

Шу ҳолатга тушиб қолдим бутун мен ҳам,
Гул ислари ва чиройи айлади дол.
Кўзларимни пирпиратиб тўрибман жим,
Тотиб кўрган лабларимдан аримас бол!..

Бу гулшаннинг боғбонига қойил қолиб –
Таҳсинларим тугатолмам минг йилда ҳам
Тавсифлари шунчалар ҳам юксак, буюк –
Камлик қилур жарангласа минг тилда ҳам!.

Бу гулшаннинг боғбонлари Мир Алишер –
Бобожоним экан қаранг, турар қулиб,
Бу гулшанга қарға кирса, каромат шу –
Чиқар ундан хуш овозли булбул бўлиб!..

Бобом боғи ҳавасимни оширди-ей,
Бунча сероб бу гулшаннинг асаллари!..
Бунчалар кенг тафаккурнинг қирралари –
Бунча ноёб – бобожоним асарлари!..

ТАФАККУР ЗИЁСИ..

*(Қозоқхалқининг буюк ёзувчиси Собит Муқанов
таваллудининг 100 йиллиги юбилеига бағишлайман)*

Дунёда не азиз дўстликдан ортиқ,
Не улўғ неъмат бор тинчликдан зиёд.
Меҳр ва садоқат дўстларга тортиқ,
Шулардан истиқбол этилар бунёд!

Бахтлар кошонаси дўстлар-ла суюк,
Тошдан гул ундирар дўстларнинг аҳди.
Қудрат йўқ дунёда дўстликдан буюк,
Тинчлик, дўстлик билан эл- юртнинг баҳти!

Инсонга ёд эмас шодлик ҳам, гам ҳам!
Барига гувоҳдир қуррайи замин.
Сеҳр-синаотдир бу сирли олам,
Улўғлар кашф этиб, бол этар таъмин!

Тафаккур зиёсин тўтиб қўлларда,
Собит улўғлади дўстликнинг қучин.
Дўстликдан гул унди юрса йўлларда,
У умрин бахш этди шу дўстлик учун!

Гафурни бағрига босиб қўйлади,
Деди ифтихор-ла: "Ўзбек ўз оғам!",
Дўстлик ришталарин ёниб сўйлади,
Хатто уруш даври қочиб кетди гам!..

Бсназир эмасми Гафур Фулом ҳам,
Собитни қучоқлаб: "Бовурим!" деди.
Мушоира давраси қизирди бирам,
Шеърлари, сўзлари бир жаҳон эди!

Гафурим дер уни ҳар битта қозоқ,
Сабен дер Собитни ҳар битта ўзбек.
Дўст қалби ҳеч қачон бўлмаган узоқ,
Аслиди ҳар бир халқ ўз-ўзига бек!

Элларни дўст тутиб улғайган халқмиз,
Уларнинг китоби жавонларда тахт.
Дўстлар дўст элида қолдирилса из,
Таърифсиз таҳсинга муҳрланган бахт!

Мўътабар, муқаддас дўстликнинг йўли,
Парвозга шайлансанг, бахш этар қанот.
Пўлатдан мустаҳкам дўстликнинг қўли,
Аждодин унутмас - келажак авлод!

Устоз деб фахр этар илму-толиблар,
Ул аҳли дониш-у, шоирларини.
Истеъдод олдида ожиз қолиблар,
Имтиҳон айлағай ҳаёт барини!..

Китобмас, дилларда улар дастхати,
Сўнмай жўшаверсин дўстлик ва назм!
Устозлар хотири, дўстлик ҳурмати,
Улуғ сиймоларга айлайлик таъзим!..

КОНИМЕХИМ

Икки ярим минг йилликда тарихлари,
Ҳамон оқар ўша меҳр ариқлари,
Афсонамас, бор ҳақиқат доврўқлари!..

Чорва бўлган чўли, кўли - бор дараси,
Авлодига дoston сўйлар "Чордара"си,
Пойларида ухлаб ётар бор ўраси!..

Қилич ота, Мих оталар ўтган эл бу,
Яна қанча аҳли дониш ётган эл бу,
Бор-бўдини меҳмонига тутган эл бу!..

Бизда бўлган жировларнинг чақинлари,
Бекмурод ва Бозор, Қалдаш оқинлари,
Ғурур берар ёлқинлари, талқинлари.

Меҳнатидан шўҳрат топган чиройли юрт,
Шавкатли юрт, Ўролбойли, Нортўйли юрт,
Ўлкасидай очиқ кўнгил, айтарли юрт!..

Йўқдан борни ундирадир қўш бармоғи,
Қозонида қайнаб турар "Беш бармоғи",
Ишин сўрсанг, бўй чўзадир - бош бармоғи!..

Қодир, Даврон, Муқим, Ғурақат, Нургўллари -
Шу заминнинг оташнафас булбуллари,
Парвозга шай яна қанча қиз, ўғллари!..

Конимех бу - Конимехр, меҳрли юрт,
Чирой очиб келаётган сеҳрли юрт,
Бир-бир айтсам Зухрали юрт, Тоҳирли юрт!..

Алпомишли, Барчинойли, Фарҳодли юрт,
Ширинли юрт, осмон каби сарҳадли юрт,
Дуо олган аҳилли юрт, муродли юрт!..

Қўзи Кўрпеш, Баян сўлув-сўлувли юрт,
Қимиз, шубат ўтовиди илдувли юрт,
Меҳмонига кўрпачаси солувли юрт!..

Шукр дебон ўз бахтини топган элим,
Бир иш қилса, бари бирдай чопган элим,
Тўнлар тикиб, бир-бирига ёпган элим!..

Баланд экан ҳам толеинг, ҳам иқболинг,
Бахтномангни олиб берди истиқлолинг,
Порлоқ эрур Юртбоши-да истиқболинг!..

Гуллар билан гуллаётир шундай ўлка,
Тойлар билан тўлаётир шундай ўлка,
Обод, кўркам бўлаётир шундай ўлка!..

Ривож берсин гулларингга, тойларингга,
Баҳор қўнсин қишингда ҳам сойларингга,
Қут барака йил-у, аср, ойларингга!..

Даврон келди жўшиб ишлаб, дўстлар, яшанг,
Тадбиркорли бўлсин ҳатто ялқов, бўшанг,
Турфа-турфа гулга тўлсин ҳар бир гўшанг!..

ДОСТОНЛАР

ПОЛВОН

Достон

Ушбу достонимни 1870-1957 йилларда
Конимех туманида яшаб ўтган,
Зарафшон воҳасида номдор Бобоқул
полвон Расул ўғли хотирасига ҳурмат ва
эҳтиром ила бағишлайман.

Муаллиф

К И Р И Ш

Сўзламоқчи бўлганим бу -
На эртак, на ривоят.
Қаҳрамоним ишлари лек,
Ғаройбдир бағоят.

Ўн ёшдаёқ ёш Бобоқул
Қуч-қудратга тўлибди.
Унинг бу хил ўсишлари
Ажабтовур бўлибди.

Қуч-қувватин ишга солиб
Наҳ ўн олти ёшида,
Тўрт-беш пудлик тошни тўпдай
Улоқтирмиш тишида.

Чўнг меҳнат ва қурашларда
Полвон бўлиб етилган.
Ёшлигидан унинг номин
Бутун Конимех билган.

Қураш тушса, қураклари
Асло срга тегмаган.
Ҳеч кимсага ядинмаган

Ва бўйнини эгмаган.
Ор-номусли, диёнатли,
Камтар, соддадил бўлган.
Ҳалол ишлаб, ҳалол топиб
Кучга, қувватга тўлган.

У ўн олти ёшидаёқ,
Кетмон ясашиб олган.
Бу кетмонни кўрган одам
Ёқасин ушлаб қолган.

Саксонга - етмиш беш бўлган
Кетмонининг юзаси.
Узоқ-узоқларга кетган
Шов-шуву, овозаси.

Тўқмангит деб аташаркан
У туғилган қишлоқни.
Ўн ёшида еган экан
Бир тоғора пишлоқни.

Полвон шундай улғайибди,
Йил сайинмас, ой сайин.
Қулоқ тутинг, мен шу ҳақда
Дилимдагин бошлайин.

1

Айни баҳор пайти экан
Бу воқеа бўлганда.
Қир-адирлар, дала-лаштлар
Гул, лолага тўлганда.

Қаҳатчилик ҳукм сурган
Кунлар экан ўшанда.
Дон-дун камчил, қимматчилик
Авжга чиққан эканда.

Унда-бунда ишлаб топган
Пулларини қилиб жам.
Қалқонота бозорига
Полвон ташлабди қадам.

У шом билан йўлга тушиб,
Тонг отганда етибди.
Сал ўтмасдан халқ йиғилиб,
Бозор қизиб кетибди.

Бунда биров арпа, буғдой,
Биров тариқ сотаркан.
Камбағалнинг ҳол-аҳволи
Унга оғир ботаркан.

Бир четидан тушиб полвон
Айланибди бозорни
Ва кўрибди бунда кўпроқ
Бир бурда нонга зорни.

Уст-бошлари юпун, яғир,
Беш-ўн бола довдираб
Сотувчидан бир парча нон
Сўрашибди жовдираб.

Ўшқирибди нон сотувчи
Болаларга шундай деб:
- Ўчиринглар қораларинг
Қолмасингдан калтак еб!..

Шўрликкина болакайлар
Дийдираб қочишибди.
Полвоннинг-да юрак-бағри
Бу ҳолдан ачишибди.

Ўн боланинг ҳар бирига
Биттадан нон берибди.
Пулни олиб, сўнг сотувчи:
-Ўзимга хешлар, -дебди.

Гап уқмасга, гап айтишни
Лозим кўрмабди полвон.
Лек, кўзига кўзин қадаб,
Боқибди жуда ёмон.

Шу ердаги қариялар
Дейишибди полвонга:
-Умр берсин ва бахт берсин
Оллоҳ сендай инсонга!

Полвон пулин жамлаб кўриб
Икки пуд буюдой обди
Ва уч-тўртта нон ҳам олиб
Хўржин-халтага собди.

Сўнг, қайтмоққа шошилибди,
Олиб йўлнинг танобин.
Йўлга чиққан чоғданоқ у
Оларкан йўлнинг тобин.

У йўл юриб ҳормас экан,
Йўл юраркан олмай дам.
Конимех ва Қалқонота,
Ораси-да бир қадам.

Кетаётиб сой бўйида
Турганларга дуч кебди,
Қарасаки, аҳвол чатоқ,
-Ёрдам берайми? - дебди.

Улар эса Бобоқулга
Менсимай қарашибди.
Бир нечови: "Ким бу?" дея,
Мўйловин бурашибди.

Полвон ногоҳ ўша томон
Тез-тез одим отибди.
Бундоқ боқса чуқур сойда

Файтун ботиб ётибди,
Гилдираклар қимир этмас,
Ярмигача ботқоқ-лой.
Тғрисини айтар бўлсак
Аҳвол экан жуда вой.

Тортишса ҳам, итарса ҳам,
Файтун ҳеч жилмас экан.
Ўн-ўн бешта одам тажанг,
Лек, йўлин билмас экан.

Бек ва уч-тўрт бекваччалар
Бақирармиш файтунда.
Отлар, файтун ботқоқдамиш,
Сўз дебди Полвон шунда:

-Ҳормангизлар, биродарлар,
Қийнаманглар отларни.
Бақир-чақир керак эмас,
Бас қилинглар додларни!

Бировлари "хўп" дейишса,
Бировлари "йўқ" дебди.
Бир беквачча сакраб туриб:
-Урма бизга "дўқ" дебди!

Икки от ва йигирма жон
Қилтолмаганни уdda,
Сен кимсан, Алпомишмисан,
Наф борми тараддуdda?

Деб кўксини керибди-да
Отасига қарабди.
Бек ҳам шўни кўтган каби
Полвондан гап сўрабди:

-Гар қўлингдан келса ука,
Йўлини топ, ёрдам бер.
Лекин қара, шўнча одам

Бенаф тўқди қанча тер.
Қопин олиб елкасидан
Аста срга қўйибди.
Яктагини счар экан
Ўзида қуч тўйибди.

Енгларини шимарибди
Ва кўксини керибди.
Алпдай қаддин тиклаб чаққон
Файтун сари елибди.

Бора солиб отларни у
Бўшатиб, узатибди.
Беклар ва тўпланганлар
Жим туриб қўзатибди.

Уюм-уюм ботқоқ лойни
Ўла-ўла қилибди.
"Ё, пирим!" деб отганида
Ҳамма ҳайрон қолибди.

Ярим соат ўтар-ўтмас
Файтун йўлин очибди.
Бекваччалар севинишиб
Танга, пулин сочибди...

Сўнг файтунни ўзи танҳо,
Чиқазибди сойдан ҳам.
Бек дер эмиш ёқа ушлаб:
-Полвон келди қайдан ҳам?

Буни кўрган кекса-ю ёш
Тил тишлашиб қолибди.
У ювиниб, елкасига
Юк халтасин олибди.

Айланишиб гап-сўз билан
Ҳамма қопти сезмайин.
Бобополвон индамасдан

Йўлга тушибди тайин.
Хизматкорлар чопқиллашиб
Аравани ўрабди.
-Бу халоскор ким бўлди? - деб
Бир-биридан сўрабди.

Бировлари билагон бўб:
-Бу Хизир бобо!..-дебди,-
Бухоролик бек бўлган сўнг,
Ўзи ёрдамга кебди.

Баъзилари ишонишса,
Баъзилар: "йўғ-е"- дермиш
Шу ондаёқ ишонсангиз,
Тўқилибди кўп миш-миш.

Хизматкорлар елиб-чопиб,
Ювишибди фойтунни.
Бақироқ бекваччанинг
Чиқмасдан қопти уни.

Йўловчилар ўз йўлига
Тарқалишиб кетибди.
Гап-гап билан бекваччалар
Кўтган ерга етибди.

Бек қараса ҳамма бормиш
Бошланганда зиёфат.
Халоскори - полвон йигит
Кўринмас эмиш фақат.

Шунда бекнинг қовоқлари
Тўдишибди ғазабга.
Дебди:

-Чопар, Полвон қани,
Тезда топиб келтирмасанг,
Билгин, жонинг азобда!

Қўрқиб, қақшаб қопти чопар,
Не қиларин билмайин.
Бўйруқ қатъий, бажармаса
Жазо олиши тайин.

Зудлик билан отбоқардан
Иккита от олибди.
Бирин миниб, иккинчисин
Ўз изидан солибди.

Чопар йўлда ўндан-бўндан
Полвон йўлин сўрабди.
Отларини йўрттирганча
Қора кўрса қарабди.

Бешрабодга келганида
У Полвонни кўрибди.
Полвон эса: "Қайтмайман" деб,
Ўз йўлига юрибди.

Ялинибди, ёлворибди,
Бекнинг сўзин айтибди.
Полвон ўнга раҳми келиб,
Айтган жойга қайтибди.

Бек Полвондан ўзр сўраб
Ўтказибди ёнига
Ва мақтовли сўзлар дебди
Полвон шону шаънига.

Зиёфатнинг энг сўнгида,
Бек зар тўнин счибди
Ва полвонга кийдириб, сўнг,
Қўчоқ очиб, қучибди.

Кетар чоғи от мингизиб
Тасанносин айтибди.
Полвон келган йўли билан
Ўз ўйига қайтибди.

Полвон айни кучга тўлган
 Кунларининг бирида.
 Ёз палласи. Кечга яқин
 Утирганда сўрида.

Дарвозаси тақиллабди,
 Аввал аста, сўнг қаттиқ.
 Очса биров отда эмиш,
 Елкасида ов милтиқ.

-Келинг, меҳмон, - дебди Полвон,
 Дарвозасин ланг очиб.
 Отлиқ дебди: -Раҳмат! ака,
 Турибман бироз шошиб.

Хабарчиман Ҳасанбойдан,
 Уни сизам танирсиз?
 -Нима эди, эшитганман,
 Танимасак, танирмиз?!

Бизга қандай хизматлар бор?
 -Сизга хизмат сарҳовуз.
 Кетмон, ғалтагингиз олиб
 Ҳузурига борсангиз.

Бош силкитиб дебди Полвон:
 -Ҳовуз бўлса, ҳовузда.
 Биз хизматга тайёр одам,
 Бир оғиз сўзингизда.

Қани, меҳмон, отдан тушинг,
 Аччиққина чой тайёр.
 -Вақти келса чойлашурмиз,
 Бой топширган иш бисёр.

Хабарчи шошиб кетибди,
Чангигиб тор кучани.
Полвон дебди хотинига:
-Тезроқ келтир гўжани.

Икки товоқ гўжа билан
Келиб қопти тўртта нон.
Уларни шу ондаёқ денг
Тинчитиб ебди Полвон.

Сўнг устидан уч-тўрт чойнак
Новвотли чой "урибди".
Хузурланиб, сал дам олиб,
Кучга тўлиб турибди.

Тўрт оёқли араванинг
Ярмидай ғалтагини
Афсонавий кетмонин ва
Оқ сурғили яктагини,

Олиб йўлга тушар экан,
Хотинига дебди аста:
-Юқорига олиб қўйгин
Ўроқлар қолди пастда.

Болатар бор, қўрқмассизлар,
Мен бу кеча бўлмайман.
Бир иш чиқди, кетаяпман,
Қўшни қишлоқ Наймандан...

Шундан сўнг у ғалтагини
Сурганича кетибди.
Қоронғилик тушар-тушмас,
Найманга ҳам етибди.

Шу десангиз Полвон қурир
Айни хуфтон чоғида.
Ҳасанбойни топиб обди
Юрганда чорбоғида.

Салом-алик, келишувлар,
Чўзилмай, тез битибди.
Кўп чойлашиб ўтирмабди,
Иш бошланиб кетибди.

Ховуз бўлар жойни чизгач,
-Бошланг, - дебди Ҳасанбой.
Фикрлашиб бўлишганда
Чиқиб келар экан ой.

Ирими деб сўйишибди
Олиб келиб бир ширбоз.
Кетмонини "шип-шип"латиб
Ишга тушибди шоввоз.

Бироз ўтмай уйқу қистаб
Ухлаб қопти Ҳасанбой.
Полвон тиним билмас эмиш
Онда-сонда ҳўплаб чой.

"Ё, пирим!" деб бошланган иш,
Олибди ҳўп авжини.
Фақат кўкда Ой кўрармиш
Бу меҳнатнинг мавжини.

Ёз кечаси, ҳамма ухлаб,
Ҳўрар эмиш баъзан ит.
Ҳовлилардан келар эмиш,
Пашша қўвлар аччиқ дуд.

Чалинармиш қўлоққа гоҳ
Бақаларнинг сайраши.
Полвонга кўп ҳўзур эмиш,
Меҳнат қилиб яйраши.

Кўркамлашиб қолганида
Ховузнинг ичи, гирди,
"Яша, Пол-вон!" деган каби
Хўрозлар қичқирибди.

Сарҳовузнинг тўрт ёнида
Тўртта супа бўпти тахт.
Ҳаммага ҳам насиб этмас
Бундай қудрат, бундай бахт.

Олсинлар деб бунда ором,
Бўлишганда эл гавжум,
Ўтказибди сарҳовузнинг
Тўрт бурчига тўрт гужум.

Зўр иморат қурган каби
Берибди Полвон ишқин.
Бундай кўркем чиқмас экан
Олмаганда у машқин.

У ўзича ўйлаб қопти:
-Бой ҳам ҳурсанд бўлар! - деб.
Неча бир қув бўлсалар ҳам,
Энди кўнгли тўлар! - деб.
Полвон ишни битказганда
Тонг отиб келар экан.
Ёзги майин шабадалар
Ҳузурбахш олар экан.

Кетмони ва ғалтагини
Ювиб, тозалаб обди
Ва ювиниб, кийинган сўнг
Бой томон одимлабди.

У ҳовлига бўрилганда
Йўталиб, бой ҳам кебди.
Полвон сари қадам ташлаб:
-Яримлади-ми?... - дебди.

-Бўлдим!.. - дебди Полвон вазмин,-
Боряписизми кўргани?
-Ҳазил ҳам эви билан-и,
Алдай олмайсиз ма-ни!..

Балки чизиқ четда қолиб,
Ўртадан олдингизми?
Ишни чала-чўлпа қилиб,
Тез бўла қолдингизми?

Бойнинг сўзи вайрон қипти
Полвоннинг дил-дилини.
Кўнглига кўп сўзлар кепти,
Лек, тишлабди тилини.

Оғир, вазмин бўлгани-чун
Дебди ўзини босиб:
-Ўзингизнинг шаънингизга
Сўз бўлмади, муносиб.

Аввал кўринг, ундан кейин
Айтинг бўлса нўқсони...
-Кўраман ҳам, айтаман ҳам,
Борми бундан осони? -

Дебди-да бой,
Биров қувган каби шошиб
Етиб кепти ҳовузга.
Шу туриши, кўриниши
Ўхшармиш нақ ёвузга...

Не дейишин билмай қопти,
Гўё бўпти гунг ва лол.
Сўнгра дебди тилга кириб:
-Шунча яшаб,
Шунча ишлаб,
Қанча шаҳар,
Қишлоқ кўриб...
Одам кўриб, Полвон кўриб
Кўрмаганман бундай ҳол!!!

Кейин чуқур "уҳ" тортиб Бой,
Бошин "қалт-қалт" чайқабди.
Бунн кўрган сезгир Полвон
Гап нелигин пайқабди.

Ёқмадими? - дебди Полвон
Бўлса айтинг чаласи?
Ишга баҳо беришликнинг
Ҳозир айни палласи.

-Сарҳовузга... гап йўқ Полвон...
-Гап нимада бўлмаса?!
-Гап шундаки... бир ўзингиз...
Бир кечада... Мумкинмас...
Ишонмайман-н - дебди-да сўнг,
Чиқмай қопти бойдан сас.

Шу ҳолатда туриб қопти
Бошин қашлаганича.
Полвон ҳам сўз қотмабди ҳеч
Қадам ташлаганича.

Бу ғалати жимликда Бой
Минг ҳаёлга борибди.
Полвон ҳақин бермасликнинг
Йўлин излаб ҳорибди...

Полвон ҳақин талаб қилса
Бой кўнмабди сира ҳам.
У чинакам ҳасис экан,
Ўсал экан муттаҳам.

Бир кеча-чун ўнта қўйни
Ҳеч бергиси келмапти.
Ўтда қўйган одам каби
Бўришиб қопти афти.

Суяк ютган кишилардай
Томоғини қирибди,
Кафтларини-кафтга уриб
Бирдан тилга кирибди:

-Хоҳласангиз ярмин берай,
Шўкур қилинг шунга ҳам.
Бир ўзингиз қазмаганиз,
Бекорга эмас шубҳам.

Полвон дили ғашланибди,
Бу гапдан сўнг жуда ҳам.
Бор нафратин ичга ютиб,
Босибди қалбин алам.

-Хайф!!! - дебди Полвон Бойга,
Борми ўзи лафзингиз?
Минг афсус, Бой, ҳақиқатни
Кўрмас экан кўзингиз.

Ҳақиқат-бу тўқ данакдир,
Кўмасанг чиқар кўкариб.
Бермасангиз бермапсиз-да,
Бўлмасман бундан ғариб.

Фақат эссиз шунча меҳнат,
Шунча кетган ҳаракат.
Меҳнаткашнинг ҳаққин юлиб
Топмайсиз, сиз, баракат.

Нарсаларин олибди-да,
Полвон йўлга түшибди.
Кўнгли буткул вайрон бўлиб,
Уйи томон шошибди.

Полвон бўлган бу гапларни
Хотинига айтмабди,
Бироқ, түзган режасидан
Ва аҳдидан қайтмабди.

Ярим оқшом яна туриб
Ўша жойга борибди.
Аста-секин қадам ташлаб,
Сездирмайин юрибди.

Кетмон "шип-шип" этмасин деб,
Белкуракда ишлабди.
Сарҳовузга тупроқ тортиб,
Роса босиб нишлабди

Беш таноб ер тупроғидан
Ўйиб-ўйиб олибди.
Барин йиғиб ғалтак билан
Сарҳовузга солибди.

Эрта туриб қараса Бой,
Ҳовуз йўқмиш... Тепа бор.
Ўйдим-чүкүр ерни кўриб,
Бўлиб қопти телбавор.

-Вой-дод!!! - дебди бошин ушлаб,-
Уйим қўйди-и-и, хало-йиқ,!
Кўргилим кўп экан-қў,
Энди бунга не ло-йиқ?

Хотин-халаж, бола-чақа,
Қўни-қўшни келибди.
Гап-сўз, миш-миш шу ондаёқ,
Қишлоқ бўйлаб елибди.

-Кўр-са-та-ман!!! - дермиш Ҳасан
Айбдорни кўргандай.
Бақирармиш, додлар эмиш,
Уйин ўтри ургандай.

Шошиб-пишиб, отин миниб,
Қозига борибди Бой.
Дебди ихраб: -Қози бўва
Ёрдам қилинг, ҳолим вой!

Қози тинглаб бойнинг арзин
Чорлатибди Полвонни
Ва Полвонга дебди Қози:
-Қонун суймас ёлғонни.

Айтдинг, Полвон, шундоқ ишни
Не мақсадда қилдингиз?
Ҳасанбойдан не хусумат,
Не ёмонлик кўрдингиз?!

Полвон қози сўзларидан
Сезибди Бойнинг қасдин.
Сўнгра оғир, вазмин туриб,
Сўзлабди сўзнинг ростин:

-Чақиртирди, хизмат айтди,
Сўзин икки қилмадим.
Мен ҳақимда Сизга ўзи,
Не арз қилган, билмадим?!

Жой кўрсатиб чизиб берди,
Қайтиб хабар олмади.
Енг шимариб ишга тушдим,
Тонггача иш қолмади.

Бориб ҳовуз битди, десам,
Ҳанг-манг бўлди Бой ота.
Ҳатто оғир сўзлар айтди,
Кеча менга қарата.

Хизмат ҳақи тўламади
Ва оғритди дилимни,
Сўз кўп эди айтар бўлсам,
Бироқ, тийдим тилимни.

Бой номардлик қилгани-чун
Шундай ишни бошладим.
Ўзим қазган сарҳовузни,
Ўзим кўмиб ташладим.

Қози:

-Шу гап ростми, Ҳасанбой?

Ҳасанбой:

-Не ҳам дейин, вой, вой, вой,
Ростлигига рост-ку... бироқ,
Бир ўзининг қазганлиги
Ҳақиқатдан йироқроқ!..

Бир кечада сарҳовузни
Қазолмайди бир одам.
Полвон бўлса ўз йўлига,
Ишонмайман ҳали ҳам.

Қози: (Полвонга)

Полвон агар иш қуроли
Мавжуд бўлса, бир кўрсак?
Кўп яхши бўлар эди,
Сўнг қайтиб суҳбат кўрсак?

Полвон:

-Кўнглим сезиб келтиргандим,
Кўрсангизлар, марҳамат!

Қози:

-Олиб келиб яхши қибсиз,
Ақлингизга кўп раҳмат!

...Чиқишибди, аввал Қози,
Сўнг ортидан Бой, Полвон.
Қарашсалар турган экан
Баҳайбат, машҳур кетмон.

Қози ушлаб кўрибди, лек,
Ердан уза олмабди.
Мулзам бўлиб қопти Бой ҳам,
Гапга ўрин қолмабди.

Қози дебди Бойга қараб,
Ўз сўзининг сўнггида:
(Қалтираган Бойнинг эса
Ранг қолмабди рангида.)

-Бир тўлайсиз қазгани-чун,
Кўмгани-чун яна бир.
Ҳақдир - адолат, қонун.
Орни тўкманг, Ҳасанбой,
Ҳукм қатъий, қарор-шув!
Бу ҳақдаги барча гап-сўз
Туманда бўпти шов-шув!

3

Бу воқеа содир бўпти
Нақ бешинчи йилларда.
Кароматли бу ҳикоят
Достон бўпти тилларда.

Конимехнинг марказида
Чоғроққина тепа бор.
Ён атрофи девор бўлган
Тепа билан баробар.

Олтмишинчи йилларгача
Сақланган кўҳна девор
Бора-бора смирилган,
Таъсир этиб, ёмғир, қор.

Одат бўлган у даврда
Девор қуриш паҳсадан.
Чунки у кўп маҳкам бўлган.
Пишиб лойи ўкшадан.

...Ман-ман деган устатарни
Бек йиғибди ўшанда.
Паҳса иши жуда оғир,
Машаққатли экан-да.

...Иш тақатақ тўхтаб қопти,
Олтинчига етганда.
Кўп кўрибди, бироқ, сира
Лой етмасмиш отганда...

Бек ўйланиб: "тўхтанг!" дебди,
Топинг машҳур Полвонни
У забардаст, у алп йигит,
Топа олар имконни.

Хабарчилар зир югуриб,
Топишибди Полвонни.
Ишламоққа рози бўпти,
Кўриб Полвон бу ҳолни.

Йиғилишиб барча уста
Тайёрлабдилар лойни.
Баъзилари қулишибди
Хўплашиб аччиқ чойни.

Полвон эса "Ё, пирим!" деб,
Ишга тушиб кетибди.
Биринчиси йўлда қопти,
Иккинчиси етибди.

Ўрганибди чайир қўли,
Ўйнатибди капчани.
Полвон ишин кўрмоққа, эл,
Тўлдирибди кўчани.

Ёш қари қойил қопти
Полвон қилган ишига.
Эл дуоסי қувват бўпти,
Куч қўшибди кучига.

Ҳоримабди, чарчамабди
Тўққиз паҳса битгунча.
Завқ оларкан кўрган одам,
Лойи бориб етгунча.

Турна каби учар экан,
Лойнинг гирди бузилмай.
Борар экан тизилишиб,
Орти сира узилмай.

Бир гал паҳса ураётган
Уста чанқаб: "чай!" - дебди.
Лой пишитгич йигит шошиб:
-Қандоқ берар, вой! - дебди.

-Бўпти, - дебди Полвон қулиб, -
Ҳозир етиб борар чай.
Капчадаги лой ўстига
Тайёрлабди махсус жой.

Сўнг олдириб бир коса чай,
Ўрнатиб, узатибди.
Барча одам бу ҳолатни
Қизиқиб қўзатибди.

Уста ҳам кўп чаққон экан,
Тўкмай илиб олибди.
Бу тадбирнинг ҳадисин ҳам,
Полвон билиб олибди.

Не-не ёшлар орзу қипти,
Мен ҳам Полвон бўлай, деб.
Машқ қилишиб туришибди
Куч-қувватга тўлай деб...

4

Зўр паҳлавон - кучли Полвон
Қирқинчи йилларда ҳам,
Кучдан қолмаган экан,
Етмишларга етса ҳам.

Ҳориб, толмаган экан,
Шу ёшда ҳам ишлардан.
Бор шундайин ҳангома...
Эшитган сўнг балки дерсиз:
-Эмасми, латифанома.

Чиндан ҳам қизиқда бу -
Полвон қилган ишлари.
Ишламаса туролмаскан,
Ҳатто ёзу қишлари.

Уруш даври. Ҳамма ерда
Очарчилик, йўқчилик.
Қариса-да тинмабди у
Бўлсин дея тўқчилик.

Шу йиллар ҳам тиним билмай
Полвонлигин қилибди.
Ўтинкашлик муҳим экан,
Полвон шун билибди.

Даштга чиқиб ёвшан юлиб,
Нақ ўн олти дастанни,
Қўтарганча бозор келиб
Гуллатаркан растани.

У ёвшанни чопмас экан,
Кетмон, ўроқ кўтариб.
Қўллар-да юлар экан,
Томири-да қўпориб.
Сув кўрмаган тошлоқ ерда
Машаққаткан қўпормоқ.
Беш-ўн ёвшан тортиш даёқ
Шилинарган-да бармоқ.

Полвон учун эса бу иш
Шунчаки эрмак экан.
Ҳамирдан қил суғургандай
Осонгина юларкан.

Полвон келса, ўтинлари
Талаш бўлиб кетаркан.
Етмаганга эртасига
Етказаркан, элтаркан.

Полвоннинг бир келтиргани
Бир арава бўларкан,
Елкасига кўтарганин
Кўрган ҳайрон қоларкан.

Ҳар дастаси кам, кўп эмас,
Икки қучоқ бўларкан.
Бир қучоғи икки тандир
Қизитишга яраркан...

ХОТИМА

Бугун Полвон авлодлари
Конимехда яшайди.
Ўғил-қизин бўйи-басти
Отасига ўхшайди.

Тонготаржон деган ўғли
Ёқар ота чирогин.
Кетмонини тутмаса ҳам
Олар гоҳо ўроғин.

Тўқманғитлик катта Полвон
Конимехда кўп машҳур.
Номини эслаб ҳамон
Туямиз дилда ғурур...

Худо раҳмат қилган бўлсин,
Азиз айласин Полвон!
Рухингизнинг олдида мен
Таъзимдаман ушбу он!..

КОМИМЕХР

Ривоят дoston

Ушбу ривоят-dostonнинг яратилишига ўз ҳиссасини қўшган устозларим: таниқли ёзувчи Йўлдош Муқим ўғли Оташ ва кекса ўқитувчи ҳамюртим Домат Мамировларга миннатдорчилигини билдираман ва ушбу асаримни шу устозларим ҳурматига бағишлайман.

1

Қадим-қадим замонларда,
Тўрон деган томонларда,
Бир зўр подшоҳ ўтган экан,
Шон-шўҳратга ботган экан.
Елиб, ёниб чопар экан,
Халқ дилини топар экан.
Тинч яшамоқ аҳди экан,
Юртнинг бахти, бахти экан,
Дуо ўқиб аҳди замон,
Яшар экан эли омон.
Яшил дала, қирларида,
Жаннатмакон ерларида,
Йўллар қўриб, текис, равон,
Яшар экан халқ фаровон.
Буюкликдан нишона деб,
Қолсин мангу қошона деб,
Шаҳарларни безар экан,
Эл шодланиб кезар экан,
...Эли эрта турар экан,
Шундай даврон суар экан.
Тўқис экан ўтлоқлари,
Обод экан қишлоқлари.
Пир, бадавлат бир эл экан,
Меҳмон келса кел-кел экан.
Аҳил экан халқи бирам,
Ҳар гўшаси боғи-эрам!
Халқ шодидан рози экан.

Бу юрт, юртнинг сози экан,
Дуо кетган эл дер экан,
Хунарлини кел дер экан,
Хунарсизда куч йўқ экан,
Кучсизларга иш йўқ экан,
Хотиржам тинч яшар экан,
Хар ким недир ясар экан,
Хунарли эл бахтли экан,
Доно шоҳи тахтли экан.

2

...Шоҳ бир куни қизли бўпти,
Қизи ширин сўзли бўпти.
Меҳрибону - қизнинг исми,
Муносиб бўб исми-жисми.
...Йиллар ўтиб Меҳрибону,
Улғайибди бўлиб сулув.
Гўзаллардан гўзал бўпти,
Ўқигани ғазал бўпти.
Овозаси етти элга,
Таралибди етти тилда.
Хуштор бўлиб шаҳзодалар,
Гап тарқатиб шаҳнозалар.
Қиз таърифи дoston бўпти,
Турон эли бўстон бўпти.
Бу хабардан олиб ҳовур,
Эрон шаҳзадаси Шопур.
Юрагини ушлаб қопти,
Маликани хушлаб қопти.
Бунни сезган подшоҳ-овчи,
Юборибди қизга совчи.
Маликанинг отаси ҳам,
Ва меҳрибон онаси ҳам,
Совчиларни хушламабди,
Ҳамда ортиқ ушламабди.
Келганлар тез қайтибдилар,
Шоҳга барин айтибдилар.

...Эрон шоҳи ғазабланиб,
 "Уҳ" тортибди азобланиб,
 -"Йўқ, йўқ!", -дебди кўзи ёниб,
 "Шаддод" дебди оловланиб,
 Лашкарбоши шошиб-пишиб,
 Келиб қопти сув-пув ичиб,
 Шоҳ-чи унга ўдағайлаб,
 Сўз устига сўзлар қалаб,
 Қичқирибди, ўшғирибди,
 Сўнг йўталиб, шундай дебди:
 -Тезда Шаддод, лашкарни тўз,
 Турон билан дўстликни буз,
 Ёв устига лашкарни сол,
 Неки яхши, барчасин ол...
 Ўчимни ол, армоним шу,
 Сенга берар фармоним шу!
 Шоҳ фармонин олиб дилга,
 Шаддод кетди Турон элга...

4

Шопур шаҳзода-ю бироқ,
 Золимликдан эди йироқ,
 Отасининг кўп ишлари,
 Унга асло ёқмас эди,
 Отага кўп боқмас эди,
 Ота бўлгач, ота ахир,
 Не қилсин у, қуяр бағир...
 У ҳам Турон кетмоқ бўлди,
 Муродига етмоқ бўлди,
 Ҳеч бировга билдирмасдан,
 Шоҳга фармон қилдирмасдан,
 Гўё оддий аскар бўлиб,
 Бораберди қучга тўлиб!..

Карнай-сурнай жарангоси,
 Дутор, ногора садоси,
 Йигит-қизларнинг яласи,
 Бувилярнинг шўх алласи.
 Арқон тортиш-бурашлари,
 Полвонларнинг қурашлари.
 Хўроз-қўчқор ўйинлари,
 Бардош берса бўйинлари.
 Қизир эди томошагоҳ,
 Тугамаса фақат ногоҳ
 Сайлгоҳдан жилмас ҳеч ким,
 Ҳис-тўйғуга қалблар лим-лим!..
 Қўлда ўйнар ҳандаклар,
 Дошқозонда сумалаклар,
 Дастурхонлар тузатилар,
 Ош қўлма-қўл узатилар.
 Пишаётир минг хил таом,
 Дилни ҳушлар "келин салом".
 Созандалар созин созлар,
 Пойга тушар чавандозлар.
 Келган гўё денгиз мавжи,
 Завқ бағишлар қўйлар авжи!..
 Ўйинчини дириллатиб,
 Чанговузни чириллатиб.
 Момоларнинг руҳи баланд,
 Гўдакларнинг лунжида қанд.
 Бўш келмасдан боболар ҳам,
 "Бешқарсак"ни олар маҳкам.
 Бу байрамни дерлар - Наврўз!..
 Дил қувонсин, қувонсин кўз!..
 Байрам эди шундай гўзал,
 Ўқиларди дoston, ғазал.

Шамол ғир-ғир слар эди,
 Шаддод шошиб келар эди.
 Түзиб минг хил ёвүз режа,
 Күзларини қилиб бежо.
 Түшаётиб баланд қирдан,
 Түй ҳолатин кўрди бирдан.
 Ҳайратланиб туриб қолди,
 Тўхтаб, хаёл сўриб қолди.
 Ора жуда ёвүқ эди,
 Ёв нияти совуқ эди.
 Шаддод чорлаб сарбозларин,
 Аскарларин, энг созларин.
 Шопурни у душман билди,
 Пинҳона бир мажлис қилди,
 Тўрон элга уруш бошлаб,
 Чор атрофдан қўшин ташлаб.
 "Бир қисмат жанг қилай", - деб,
 "Байрам қўнин ман қилай", - деб.
 Сўйлашдилар, ўйлашдилар,
 Ўтов тикиб жойлашдилар...

Шопур уч-тўрт дўстин олиб,
 Қалб тўйғусин дилга солиб,
 Яширинча йўллар оша,
 Ақдин олиб кўп томоша,
 Байрам кўриб ҳузур қилиб,
 Ва бу юртни дўст деб билиб.
 Қалбин олган қизни ўйлаб,
 Қатор-қатор ўтов бўйлаб,
 Назар солиб кетаберди,
 Қиз ҳам уни кутар эди...
 Севгининг ҳам кўзи бор-ов,
 Қизин топди Шопур дарров.

Мохрибону турган ерга,
Кириб борди ботиб терга.
Хасел суриб малика қиз,
Ўтирарди ўзи ёлғиз.
Шахло эди кўзи, қоши.
Сулув эди юзи, сочи.
Гап йўқ эди чиройига,
Гуллар тўшалган пойига.
Бир-бирига қарашдилар,
Астагина сўрашдилар.
Дилларида ғазал эди,
Бир-биридан гўзал эди.
Сўқланишиб боқишарди.
Севги ўтин ёқишарди.
Ярашарди ширин сўзлар,
Лол қолишиб қора кўзлар.
Сўзлашарди тўйишмайин,
Вақтни бекор қўйишмайин.
Юзларида ўйнаб холлар,
Лабларидан томиб боллар.
Дил розларин сўзлашарди,
Бирин-бири кўзлашарди.
Анча сўхбат қуриб Шопур,
Илк севгидан бўлиб сармаст.
Тўйғулардан ёниб чиқди,
Учрашувдан қониб чиқди.
Ва даврага келди яна,
Хуш ёқарди тўй, тантана!..

8

Шадлод сезиб бунни дарров,
Қилди ишни алғов-далғов.
Шопурни йўқ қилмоқ бўлди,
Уни ёв деб билмоқ бўлди.
У ён чопди, бу ён чопди,
Ўзича кўп ҳийла топди.

Шопур бағрин тилмоқ бўлди.
Бў ўзига илмоқ бўлди.
Шаддод кўрс ва золим эди.
Бў хислати бошин еди.
Шопурнинг дўст, лашкарлари,
Ботир, полвон навкарлари.
Шаддод сари юзландилар,
Ёвуз Шаддод куни битди,
Юртни яна шодлик тутди.
Бў воқеа тафсилоти,
Турон шохга шу заҳоти,
Тилдан-тилга ўтиб борди.
Чопарчи ҳам етиб борди.

9

Турон шохнинг авжи келди,
Қўш дарёнинг мавжи келди.
"Мардга марддай бўлай!"-деди,
Ош дамлатиб ўнгү-сўлда.
От чоптириб Малик чўлда.
Зўр томоша тайин қилди,
Меҳмонларнинг жойин қилди...
Шопур шаъни ҳурмати деб,
Шунга арзир ҳиммати деб!..
Қўпқари ҳам қизиб кетди,
Бироқ ёвлар бузиб кетди.
Айни ўйин қизиганда,
Ёв ёвлигин қилмай қанда,
Ҳийла бир-ла тузоқ қуриб,
(Тузоқлари кетсин қуриб).
Меҳрибону гўзал қизни,
Нозикгина асал қизни,
От ёлига боғладилар,
Қиз қалбини доғладилар,
Ёвлар чўчиб тез шопидилар,
Қизни қучиб об қочдилар.

Қиз лабини тишлаб борар,
 От ёлини ушлаб борар.
 Ҳалқа-ҳалқа кўзда ёши,
 Қайда қолди бахт қуёши?!
 Ёвлар нуқул қочар эди,
 Қиз аҳволи ночор эди.
 Азобланиб борар эди,
 Ғазабланиб борар эди.
 Ўксиб-ўксиб йиғлар эди,
 Бағрин бир ўт тиглар эди.
 Ёвлар нуқул қочар эди,
 Ҳол-аҳволи ночор эди.
 Қиз орзусин билармиди,
 Ё яхшилиқ қилармиди?
 Ёвуз душман ҳеч дўст бўлмас,
 Ўпқонли ер сувга тўлмас.
 Ҳориб борар эди отлар,
 Наҳот инсон бундай зотлар?!

10

Ўйлашмасдан қиз ҳолини,
 Фаҳм этмай аҳволини.
 Қирлар ошди, чўллар ошди,
 "Чув-чув"лашиб гоҳ адашди.
 Етишдилар тоғ қишлоққа,
 Чор атрофи боғ қишлоққа.
 Сўнг тушишиб отдан ўлар,
 Бири қўйиб, бири қўлар.
 Ботир санаб ўзларини,
 Уқалашиб кўзларини.
 Гердайтишиб туришдилар...
 Базми-жамшид қуришдилар...
 Ҳолдан тойиб қиз "ўҳ"лади,
 Дилда Шопурни йўқлади.
 Икки кўзин нам қоплади,
 Тоза қалбин ғам қоплади.
 Қўл, оёғи боғли эди,

Ўксик дили доғли эди.
Ишқ дардида ёнди, куйди.
Ёвни қарғаб қасос туйди.
Турай деди, туролмади.
Юрай деди, юролмади.
Бу ҳолидан азобланди.
Жуда қаттиқ ғазабланди:
"Наҳот бахтим қора бўлса.
Қалбим мангу яра бўлса?!"
Шоҳнинг қизи бўлсам ўзим,
Ерда қолса орзум, сўзим.
Қайда қолди отам, онам,
Элим, юртим ва кошонам.
Не кўргуси, бу пешонам,
Қайдан келди бунчалар ғам?!"
Гуноҳим не, недир айбим.
Дардларимни тинглайди ким?
Оҳим сенга айтай, фалак,
Бўлаяпман бўлак-бўлак.
Ишонмасанг сийнамни ёр,
Қонларимни тупроққа қор.
Фақат мени Ватанимдан,
Жондан суяр жаҳонимдан,
Илтижом шу жудо этма!..
Шопуриمدан айирма ҳеч!..
Тилагим шу: эрта-ю-кеч!..
Бу кўргилик, бу фалокат,
Қайдан келди бу ҳалокат?!"
Наҳот энди мен бахтсизман.
Наҳот энди мен тахтсизман?!"
Эй ҳудойим, ўзинг йўл бер.
Шоҳ султоним ўзинг қўл бер!.."
Бу нолани тинглаб замин,
Ейиппишиб қизнинг ғамин.
Тоғ, дарадан нидо келди,
Майин, нимжон садо келди.
Меҳрибону буткул толди,
Сўнг қийналиб ухлаб қолди...

Шопур сезиб ёв қилмишин,
 Қасирлатиб ост-уст тишин.
 Ғазаб бир-ла кучга тўлиб,
 Лашкар тўзиб, саф-саф бўлиб,
 Ёв ортидан йўлга тушди.
 Бир неча ёв қўлга тушди.
 Из қувишиб кета берди,
 Қўнлар шундай ўтаверди.
 Баланд тоғдан ўтди улар,
 Ёв юртига етишдилар.
 Қирғинбарот жанг бошланди,
 Не бир елкалар "қашланди".
 Дарё бўлиб оқди қонлар,
 Сабил бўлди не бир жонлар.
 Ёвлар-девлар шошиб қолди,
 Бир нечови қочиб қолди,
 Ёв ёвлигин қилар эди,
 Шопур бунни билар эди.
 Шопур ёвни тинмай қирди,
 Қиз томонга отин бурди,
 Шопур отдан сакраб тушди,
 Қўл-оёқни дарров ечди.
 Термўлишиб қолишдилар,
 Ёвуз ёвдан нолишдилар.
 Қўйида жанг қизир эди,
 Шопур қизга: "Узр!", - деди.
 Сўнг от миниб жангга кирди,
 У ёвларни чопди, қирди.
 Юмалатди неча бошни,
 Улоқтирди минглаб тошни.
 Дўст, сафдошин ёнин олди,
 Душманларнинг жонин олди.
 Қилич, қалқон тутиб қўлда,
 Ёв деганин қириб йўлда,
 Бораберди Шопур илдам.

Жанг майдонда ташлаб қадам.
Ёниқ қалб-ла ҳар ён чопди.
Лашкарларин излаб топди.
Сафга тизиб, сўнгра деди:
-"Мана душман додин еди.
Кўрсатиб биз кучимизни,
Олдик қасос, ўчимизни,
Куч бирликда экан, билдик,
Ёвни бешак тор-мор қилдик.
Энди элга қайтсак бўлар,
Бўни элга айтсак бўлар,
Ёвўз золим кучлар синди,
Бўлоқларда сўвлар тинди.
Жон дўстларим, не дейсизлар?!
Келинг энди, не сўйсизлар?
Ҳоргансизлар жанг тўфайли,
Бироз ўйнанг, қулинг, майли!"
Сўзларига яқин ясаб,
Шопур турди ёрин тўсаб.
Меҳрибону турган жойга,
Қилишгандай гўё пойга,
Бир зум ўтмай етиб борди,
Не сойлардан ўтиб борди.
Келиб бирдан туриб қолди,
Ва силласи қуриб қолди...
Қиз ўрнида дев турарди,
Кўзи ёниб ўккағарди.
Олов пўркаб, даҳшат солди,
Шопур андак шошиб қолди,
Ва тез ўзин ўнглаб олди,
Дев бошига қилич солди.
Бақирарди дев баччағар:
-"Ололмайсан қизни, занғар,
Меҳрибону сенга ҳам йўқ,
У паривани менга ҳам йўқ.
Қанча бўлма сен мафтун.
Тополмайсан энди уни,
Чўкди дарё қаърига у.

Етти осмон нарида у!..."
-"Аблаҳ!!! - деди Шопур шунда.
Не қиб қўйдинг уни, қунда?!"
Дарғазаб бўб кетди Шопур,
Бошин шартта узиб олди,
Сўнг ғазаб-ла наъра солди,
Лашкарлар ҳам сезиб қолди,
Югуришиб келиб қолди.
Шопур дили вайрон эди,
Сафдошлари ҳайрон эди?!
Ҳафта- ўн кун излашдилар,
Эл-юрт-ла сўзлашдилар.
У юртига кетмоқ бўлди,
Не қилсин у, гули сўлди?!
Бироқ Шопур кетолмади,
Муродга ҳам етолмади...

12

Турон юртда қолиб Шопур,
Дилга орзу солиб Шопур,
Улкан режа тўзиб олди,
Ва дўстларин ишга солди.
Бирлашишиб эронлик ҳам,
Бирлашишиб туронлик ҳам,
Бари лашкар бир бўлишди,
Аҳиллашиб зўр бўлишди.
Зарафшонга ирмоқ қилиб,
Ва забардаст бўлоқ қилиб.
Қазишдилар икки ариқ,
Икки ариқ - икки тарих.
Ариқларда сувлар тулиб,
Оқишдилар сойдаи бўлиб.
Не-не дала, адирларда,
Сойтиқларда ва қирларда,
Эллар ошиб, чўллар ошиб,
Тўлқинланиб тўлиб, тошиб.
Чанқоқ чўлларни қондириб.

Чанқоқ дилларни қондириб,
Юрган ерни бўстон қилди.
Тўрон юртни достон қилди.
Гул очилди саҳрода ҳам,
Пасту баланд бўлди кўркам.
Икки ирмоқ тўлиб оқди,
Юртга иқбол қулиб боқди.
Ҳар гўшада боғу гулзор,
Тўкин-сочин бўлди бозор.
Чирой очиб сайлгоҳлар,
Дилни ҳушлаб оромгоҳлар.
Юрт чиройи оша берди,
Ариқлар ҳам жўша берди.
Мева-чева мўл-кўл бўлди,
Хирмонлар ҳам донга тўлди.
Дастурхонлар нонга тўлди,
Хўп ажойиб замон бўлди.
Гуллар унди тоғу даштда,
Гуллар унди ҳатто тошда.

13

Ойлар ўтди, йиллар ўтди.
Яшаб не-не эллар ўтди.
Висол топмай бахтсиз ўтган,
Меҳрибону ва Шопурни
Севиб эслаб икки ҳурни,
Номларини тавоф айлаб,
Икки дилга савоб айлаб,
Ўчмасин деб номлари ҳеч
Кўчмасин деб номлари ҳеч.
Икки номни икки комга,
Севиб, суюб қўйишдилар,
Эслаб, қўйлар сўйишдилар.
"Комимеҳр бўлди бири,
Қўйга тўлиб сеҳри, сири.
Бирисини "Шопурком" деб,
Аташдилар машҳур ном деб.

Севинганлар руҳлари шод,
Бўлгани-чун авлодга ёд
Тўлиб, яйраб оқар эмиш,
Элга бешак ёқар эмиш.

14

Элда тарқаб шундай миш-миш
Фарқи йўқмиш: баҳорми, қиш
Кечалари гоҳо-гоҳо,
Куч тўғилиб бир илоҳо.
Ариқлардан икки пари,
Талпинишиб кўкка сари,
Оққуш мисол учар эмиш,
Бир-бирини қўчар эмиш.
Хатто қўшиқ кўйлар эмиш,
Шивирлашиб сўйлар эмиш.
Дардлашармиш, қувнашармиш,
Бирин-бири қувлашармиш,
Тонг-ла яна ортга қайтиб,
Қалб титратар ёр-ёр айтиб,
Ирмоқларга қайтар эмиш,
Жўшиб недир айтар эмиш.
Боғлар сари қўшдай учиб,
Қирғоқларни сўюб, қўчиб
Тўлқинлашиб борар эмиш,
Салқинланиб борар эмиш.
Боравериб элга, ерга
Асрлардан - асрларга,
Насллардан - наслларга.
Ўтиб ҳамон оқар эмиш,
Қалби мангу баҳор эмиш!
Шундан бери "Конимехр".
Элдан - элга ўтавериб,
"Конимехр" - "Конимех" бўб
Аталибди эмас бу лоф.
Ҳақиқатга яқин ғоят.
Конимехнинг тарихидан.

Оққан ирмоқ ариғидан,
Илҳом олиб дoston битдим,
Устозларни пир деб тутдим,
Келинлар деб бўстoнимга,
Нуқта қўйдим дostonимга!...

**Изоҳлар: * Ком - ариқ, дарё. "Кошмехр -
Мехр дарёси. (Ҳозирги Кошмехруд). "Шопурком" -
Шопур дарёси. (Ҳозирги Шафирконруд).**

ҳикоятлар

ДАВРОН БОБО ҲИКОЯТЛАРИ

К И Р И Ш

Нақ кўз эди,
Бироз салқин,
Бироз тундроқ
Эди кун.

Бухорога
Бормоқ бўлиб,
Йўлга чиқдим
Кечқурун.

Жойлашиб ҳам
Олдим тезда,
Белгиланган
Ўринга.

Кеб жойлашди
бир нуроний
ёнимдаги
ўринга.

Мухбир халқи
Умр бўйи
Ҳангомачи
Бўлади.

Айниқса-чи,
Йўлга чиқса
Сўзлашмаса
ўлади.

Даврон бобо
Экан исми,
Ёқиб қолди

Кўзимга,
Доно-доно
Жавоб бергач,
Ҳар бир савол,
Сўзимга.

Кўпни кўрган
Инсон экан.
Даврон бобо
Зўр бобо.

Унинг айтган
Ҳикоятин
Сиз ҳам тингланг
Марҳабо!

БИРИНЧИ ҲИКОЯТ

Қишлоғимиз
Машҳур эмас,
Оддийгина
Бир қишлоқ,

Қишлоқ бўйлаб
Оқиб ўтар:
Бир ариғу
Бир булоқ

Шу қишлоқда
Ўсиб, ундим,
Топдим шунда
Бахтимни,

Болаликдан
Ва ёшлиқдан
Маҳкам тутдим

Аҳдимни.
Меҳнат бўлди,
Хунара бўлди,
Ўқиш бўлди
Иқболим,

Лек, билмасдим,
Лойларимни
Қайдан олган
Кулолим?!

Сабр билан
Қаноатни
Сафдошим деб
Тутиндим,

Иймон билан
Диснатни
Умрим бўйи
Топиндим.

Неки яхши
Хислат бўлса,
Олмоқ учун
Югурдим,

Мухбир укам,
Қанчасига
Билмам, етиб,
Улгурдим?

Не яхшилик
Кўрган бўлсам,
Момонг билан
Кўрганмиз,

Кечагидай
Хотирдадир,
Қандай турмуш

Қурганмиз,
Уни менга,
Мени унга
Учраштирди
Худойим,

Дилнинг дилга
Туташгани
Мангу бўлсин
Илойим!

Тақдирмикан,
Тўғри келди
Юлдузимиз
Юлдузга,

Етиб келдик
Шу кунларга,
Доғ туширмай
Илдизга.

Бирдай экан
Иккимизнинг
Орзу, мақсад
Йўлимиз,

Буни қаранг,
Дилимиздай
Очиқ экан
Қўлимиз.

Чин муҳаббат,
Чин севгимиз
Қалбимизга
Жон берди,

Ота-она,
Оғайни, дўст,
Севгимизга

Тан берди,
Шундай севдик,
Севишдикки,
Ҳайрон қолди
Кўп ғаним,

Сўлув мени
“Бегим!”-дерди.
Мен-чи, дердим:
«Санамим!».

Ёлғончилик
Қилмас эдик,
Айтар эдик
Ҳақ сўзни,

Бирор хато
Қилиб қўйсак,
Оқламасдик
Ҳеч ўзни.

Садоқатли
Бўлмоқ учун
Қилган эдик
Қатъий аҳд,

Қароримиз
Қатъий эди,
Шундан балки
Топдик бахт.

Аҳдимизда
Қаттиқ турдик,
Бардош бердик
Турмушга,

Кўролмаслар
Бўлди, бироқ,
Ишонмадик

Миш-мишга.
Рўзгор деган
Туганмас иш —
Катта ташвиш
Чиндан ҳам,

Эгри йўлга
Мойил бўлсанг,
Чиқазади
Диндан ҳам.

Рўзгор - бу ғор,
Қанча таши,
Қанча келтир -
Тўлмайди,

Бола-чақа,
Уй ва тўй деб,
Йиғинмасанг
Бўлмайди.

Ҳеч бир нарса
Ўз-ўзидан
Шундайгина
Яралмас,

Бу дунёда
Ҳеч бир одам
Ташвишларсиз
Юролмас.

Нималарга
Дуч келмадик,
Нималарни
Кўрмадик?

Лек, ҳеч қачон
Чўчимадик,
Ва олмадик
Ҳеч ҳадик.

Қўл синса ҳам
Билдирмадик,
Енг ичида
Сақладик,

Гийбат, игво
Тўқилганда,
Мағрур туриб
Покладик.

Тўсиқларга
Йўлиққанда,
Гангиб ортга
Қайтмадик.

Энг муҳими –
Мўлжал сари
Ташлайвердик
Қадамни,

Баъзан турмуш
Ташвишлари
Чалгитаркан
Одамни.

Бахт юлдузин
Оиламиздан
Ололмади
Ҳасадгўй.

Сўқмоқлардан
Чиқа олдик,
Дадил юриб
Илгари.

Толсак, толдик
Демадик ҳеч,
Саботлилар

Сингари.
Мақсад сари
Тенг интилиб,
Яшаш завқи
Қандай зўр?

Бундай бахтга
Етолмасдик,
Бўлсак агар
Ношуд, гўр!

Ўйлаб кўрсак,
Оқар сувдай
Ўтиб борар
Умримиз,

Бизни мудом
Тетик тутган –
Қаноату
Сабримиз.

Ортимизга
Назар солсак,
Олиб қўйиб
Дўппини,

Ушалтириб
Қўйибмиз, эҳ,
Орзуларнинг
Қўпини!

Нолимаймиз
Умримиздан
Бизлар яхши
Яшадик.

Ёмонлардан
Ҳазар қилиб,
Яхшиларга

Ўхшадик,
Шукур, деймиз,
Чолу кампир,
Сўз айтмаймиз
Бўрттириб,

Не қилмоқчи
Эдик ўзи,
Болалардан
Орттириб?!

Бундай ўйга
Бормадик ҳам,
Тўпламадик
Мол-дунё,

Лек, уларга
Бердик фақат:
Билим, ҳунар
Ва зиё.

Ўн фарзандни
Улғайтирдик,
Ҳам ўқитдик,
Уйладик,

Йиғиб-териб,
Навбат билан
Дилбандларни
Тўйладик.

Шукур, бари
Эсли – ҳушли
Ўйлашар ўз
Ўчоғин.

Бир ҳафтада
Бир кўрмаса,
Очиб келар
Қучоғин.

Иссиқ-совуқ
Ҳолимиздан
Хабар олиб
Туришар,

Етмасимиз
Етказишиб,
Қувонишиб
Юришар.

Энг муҳими –
Одамоҳун,
Кўнгли камга
Алодир,

Ватани-чун,
Халқи учун
Зарур бўлса
Фидодир.

Энг муҳими –
Изланишдан,
Интилишдан
Толишмас,

Елиб, ёниб
Югуришар,
Зинҳор-зинҳор
Нолишмас.

Мухбир укам,
Тинчиб кетган
Беш ўғил ҳам,
Беш қиз ҳам,

Энг муҳими –
Аҳил яшар,
Рўзгорлари

Мустаҳкам,
Набиралар
Қуршовида
Ардоқдамиз,
Биз ҳуррам,

Иззат, ҳурмат
Айлашади,
Бир-биридан
Мукаррам.

Меҳнатимиз,
Тарбиямиз
Шукр, зое
Кетмади,

Бу дунёда
Қанча кимса
Бундай бахтга
Етмади?!

Шукроналар
Айта – айта
Ўзни маҳкам
Тутдик биз,

Чаманзор ва
Чангалзордан,
Бирга – бирга
Ўтдик биз.

Сабр, бардош,
Вафодорлик
Қанот бўлди,
Бахт бўлди,

Бошқаларни
Битмадим-ку,
Бизга сабот
Аҳд бўлди.

Гап кўп экан
Аввал бошда:
Аҳдлашувда,
Орзуда,

Мухбир укам
Яшайпмиз
Эдлик йилки
Осуда.

Бу гапларни
Мақтанишмас,
Ибрат учун
Сўзладим,

Умр бўйи
Яхшилик ва
Савоб ишни
Кўзладим.

Бир-биримиз
Сиз-сизлашиб,
Қуша қариб
Юрибмиз,

У деб, бу деб,
Укам, мана
Етмиш бешни
Урибмиз.

Кўп гапириб
Чанқадим-ов,
Қани, укам,
Чойдан қуй ...

Қўлда чойнак
Дилда эса,
Жўшар эди
Ёрут ўй...

ИККИНЧИ ҲИКОЯТ

Ўрни келди
Сўзлаб берай
Яна битта
Ҳикоят.

Аянчли ва
Ибратомуз
Ҳам ҳайратли
У ғоят.

Бўлар эди
Бир қўшнимиз,
Кўриниши
Басавлат.

Ўзи, ўғли
Ва хотини,
Ихчам рўзғор,
Бадавлат.

Бу рўзғорда
Ёлғиз фарзанд
Ўсди жуда
Эркатои.

Шунданмикан,
Бола сўзи
Устун эди
Ҳойнаҳой?!

Ўстирдилар
Болакайни
Бирор юмуш
Қилдирмай.

Қийинчилик,
Иўқчиликни
Зарра бўлсин
Билдирмай.

Мабодо у
Чой сўраса,
Ёғ тутишди
Оғзига,

Едиришди,
Ичиришди,
Келгунича
Бўғзига.

Асл мато –
Либосларни
Кийдиришди
Уйда ҳам,

Шундан бола
Билмай ўсди,
Недир ташвиш,
Недир ҳам.

Бир кун авто-
Фалокатда
Қайтиш қилди
Отаси.

Йигит бўлган
Ўғил эса,
На ўқиб, на
Ишлади.

Манмантикка
Ва кибрга
Ружу қўя
Бошлади.

Ҳаво бсриб
Кўтарарди
Отасининг
Давлати.

Бор-йўқ унга
Кўчгани ҳам
Фақат ота
Савлати.

Бир йил ўтмай
Бирин-кетин
Уч-тўрттага
Уйланди.

Қарабсизки,
Нодон йигит
Хотинбозга
Айланди.

Эртаю кеч
Ишга эмас.
Маишатга
Берилди.

Кайфи ошиб
Давраларда
“Мен зўрман!” – деб
Керилди.

Беш-ўн йилда
Мол-дунёни
Тиним билмай
Совурди.

Онаси ва
Хотинларин
Дилин, тилин
Қовурди.

Оқибатда
Нима бўлди,
Хазон бўлди
Ёш жони,

Йўқ эдими
Бў йигитда
Бахтли яшаш
Имкони?!

Барбод бўлди
Бир ўзимас,
Бутун бошли
Оила.

Шунинг учун
Дегим келар:
Бахт гўшасин
Авайланг!..

Кўп қадимдан
Бир ҳикмат бор,
Бир нақл бор
Дунёда.

Бў ҳикматни
Улуғ дейман
Ва кўрурман
Зиёда:

“Ҳар ким қилса,
Жабр қилар
Фақатгина
Ўзига!”

Амал қилмоқ
Кўп жойиздир
Донишмандлар
Сўзига.

Ўринлими,
Ўринсизми,
Келди гапнинг
Хонаси,

Бу йигитни
Бахтсиз қилган,
Асли ота –
Онаси.

Ақл билан
Яшамади,
Ул нодоннинг
Ўзи ҳам,

Нима яхши,
Нима ёмон.
Кўролмади
Кўзи ҳам.

Юраги ҳам
Ҳис этмади,
Муҳаббат не,
Севги не?

Қийин экан,
Одам ўзи
Эптолмаса
Ўзини...

Бўларми деб
Сўзладим-да
Ёшларга сал
Фойдаси,

Бир гурунгда
Очилмас-ов,
Бахтли яшаш
Қоидаси.

Мухбир укам,
Савол бердинг,
Жавоб қилдим
Дил ёзиб,

Мурод ҳосил
Бўлди дердим,
Берган бўлсам
Етказиб...

...Тонг палласи
Елганида
Майин, салқин
Ҳуш бўй ел,

Тушиб қолди
Навоийда
Даврон бобо
Силкиб қўл.

Бобо кетди,
Мен борардим
Ўйга толиб
Поезда,

Бундай чоғда
Хаёл билан
Бўлишлик ҳам
Жоиз-да...

ХУЛОСА

Хаёлимни
Чулғаб олди,
Турли-туман
Тақдирлар.

Шуни билдим,
Яхшиларни
Тангрим ўзи
Тақдирлар:

Ёмонлар ҳам
Четда қолмай,
Олар экан
Жазосин.

Билган билар,
Бў гапларнинг
Маъноси ва
Мазасин.

Сир-синаот
Ўзимизда,
Қўлимизда
Буюклик!

Насиб этсин
Ҳар кимсага
Инсон номли
Суюклик.

Ўксимасдан
Бахтин топсин.
Қўпайсин
Бахт топганлар.

Бахтли бўлсин,
Тахтли бўлсин,
Бахти учун
Чопганлар.

ФАЛАТИ ШУМЛИК

Бир мактабда Мўминтой
Қоровуллик қиларди,
Бу иш сиру асрорин
Унча-бунча биларди.

Пахта йиғим терими
Пайти эди ўшанда,
Мўминтойнинг одати
Жуда қизиқ экан-да...

Бормаса ҳам бўларди,
Борувчилар кўп эди,
Бироқ, Мўминтой четда
Қолиб кетмайин деди.

Ишларини амаллаб
Хотинига топширди,
Бормасам бўлмайди деб,
Баҳосини оширди.

Жамоага қўшилиб
Кетди “Тоғли” қишлоққа,
Бу қишлоқ яқин эди
Бироз тоғу тошлоққа.

Одами кам эди-ю
Пахтаси мўл бўларди,
Рсжалари ҳар йили
Ошиб-тошиб тўларди.

Лек, қишлоқлар ораси
Анча-мунча узоқроқ,
Шу сабабли қатнашдан,
Қолиб термоқ ўнғайроқ.

Шу қарорға қолишди
Директор ҳам, раис ҳам,
Дала шийпон — ётоқ жой,
Ишлар бўлди мустаҳкам.

Мактабнинг директори
Эди Мўминга синфдош.
Иккиси қалин эди,
Ҳам ҳазилкаш, ҳам сирдош.

Исмлари ҳам ҳатто
Яқин, салкам адашроқ,
Феъли, атвор жиҳатдан
Ўхшамасдилар бироқ.

Мўминтой содда эди,
Одамови эди сал,
Эминтой қув, ҳазилкаш
Ва шўхликка мўкаммал.

Мўминга соддалиги
Кўп панд бериб турарди.
Барибир ҳам Эмин- ла,
Бирга дўст бўлиб юрарди.

Қайда юрса ҳам Эмин
Ҳазилликни қўймасди,
Бир-бирининг гапини
Ёмонликка йўймасди.

Эмин яна тутганча
Бир шумликнинг рожасин,
Киришиб кетди қизгин
Тўширмоқ бўб жўрасин.

Бир иш чиқиб қолди деб,
Йўлга тушди Эминтой,
Жўрасини қузатиб
Хайрлашди Мўминтой.

Мактабидан, уйидан
Хабар олди Эминтой.
Жўрасининг уйига
Кириб ўтди сўнг атай.

Мўминтой бир ой бурун
Мотоцикл олганди,
Эскириб қолмасин деб,
Омборга қўлф солганди.

Бир гал уни Эминтой
Сўраб борса кўнмовди,
Шундан буён Эминнинг
Ҳазили ҳеч сўнмовди.

Не бўпти ҳазил қилсам,
Жўрам-ку, ўлмас, деди,
Индамай олсам уят –
Сўрмасам бўлмас, деди.

Сўради. Жўрасининг
Хотини йўқ демади,
Қоғозни ўқиб кўргач,
Йўқ дегиси келмади.

Янги мотоциклни
Миниб олди Эминтой.
Нима дерди, билмасди,
Кўрган билан Мўминтой.

Тўппа-тўғри далага
Миниб борди атайин,
Муборақ бўлсин деди,
Мўминтой танимайин.

Лек, атрофин айланиб,
Мўмин узоқ жилмади,
Меники-ку дейишга
Сира тили келмади.

Шунда Эмин Мўминга
Деди: Қандай, маъқулми?
Ўхшарми сеникига,
Бойчиборми, Дулдулми?"

Қараб-қараб Мўминтой
Деди: ранги ўхшайди,
Ўшёр бўлиб минмасанг
Рами чўка бошлайди.

Кеча олдим дейсанг
Мойи, чангига қара,
Ҳалитдан бу бечора
Бўлиб қопти тасқара.

Эмин деди дўстига:
-Бизга бўлаверади.
Эскирса янгисини
Худо ўзи беради.

Лекин, Мўмин, мен сендек
Қизғанчиқмас, хасисмас.
Мингинг келса, минавер,
Дўстлар хурсанд бўлса, бас!

Бу гап Мўминга ёқди,
Бўлди жуда миннатдор.
Ҳатто деди ўзича:
-“Бундай жўра қайда бор?!”.

Мотоциклни тиндирмай,
Ўн-ўн беши ҳайдашди,
Улар юриб кўрмаган
Қолмади дала, дашти.

Шундай кунлар бирида
Мўминтой ҳам ўйига
Кетмоқчи бўлиб қолди,
Мотоциклни дўстидан
Уч кунга сўраб олди.

Айни пешин чоғида
Мўминтой йўлга тушди,
Наздида мотоцикл
Гўё шамолдай учди.

Мўмин шод, Мўмин хурсанд,
Мағрур борар йўл бўйи,
Бир ўйи ўйда бўлса,
Жўрасида бир ўйи.

“Эмин каби менинг ҳам,
Қачон бўлар феълим кенг?
Феълимни ўзгартмасам,
Бўлолмасман унга тенг.

Қачонгача у марду
Номард бўламан ўзим?
Шуни ҳам кўролмасам,
Қаёқда ўзи кўзим?!

Иzza бўлдим тозиям,
Ҳасислигим қурсин-да...”
Қишлоқни аста-секин
Қоронғулик олганди.

Мўмин ўйи олдида
Мотоциклни ўчирди,
Уч-тўрт сигнал берди-да,
Ўзи қаттиқ апширди.

Болалари ҳовлида
Қий-чўв қилиб чопишди,
Талашишиб, тортишиб
Дарвозага ёпишди.
Кенжатоғи югурди.

Даврвозани очгунча
Йўталиб қараб турди,
Ичкаридан “да-да”лаб

Эркатойи чиқибок,
“Миндийинг” деб, осилди,
Бир айлангач, ҳовлини
Хуморлари босилди.

Болалари ҳар ёндан
Ҳамон қувнаб чопарди,
Сал нарида хотини
Тандирга нон ёпарди...

Солиштириб кўрай ва
Бир ёнма-ён қўяй деб,
Ўзимники яхшидир,
Бир меҳрига тўяй деб.

Омборхонаси томон
“Эминникин” суфради,
Қараса тойчоғи йўқ,
Бундан қаттиқ титради:

-Хотин!!!- деб бақирдию,
Аланглаб, қотиб қолди,
Минилмаган тойчоғим
Айт, қаёққа йўқолди?!

Мен йўғимда уни сен
Акангга бердингми ё?
Сўраб келса, йўқ демай
Укамга бердингми ё?

Ё бирор ўғри – пўғри
Қўлларига тушдими?
Ер ютдими, айтсанг-чи,
Ё осмонга учдими?!

Эшитиб, чўчиб тушди,
Эрининг бу додини,
Сўнг, бсозор жилмайиб,
Етиб келди хотини.

Мўмин – Мўмин эмасди,
Эди ҳозир ғазабда,
Хотинига ўқрайиб,
Деди не бир азобда:

-Эринг додлаб турганда
Хотин, нега қуласан?
Кимга бердинг, ким олган,
Сен барини биласан?!

Ҳамон шаштидан тушмай
Эр турарди ўшқариб.
Шунда деди хотини:
Не қиласиз қичқариб?

Зўр бир матоҳмиди у,
Ўғрилар тушадиган?
Қўш эмаски, унингиз
Осмонга ўчадиган.

Бекорчи гапни қўйинг,
Туҳмат қилманг бировга.
Соддалигингиз қўрсин
Нега керак бу ғовға?

Яна лақиллатибди
Жўрахонингиз Эмин.
Сиз эса уни мақтаб
Олаверинг тарафин.

Солда бўлмай, сиз ўлинг,
Нақ шўрингиз қўрибди.
Йўқолган тойчоғингиз
Қўлингизда тўрибди.

Шундагина Мўминтой
Қулиб қўйди “пиқ” этиб,
Хаёлида жўрасин –
Саваларди у тўтиб.

Барибир ҳам Мўминтой
Туриб олди сўзида,
Тан олгиси келмасди,
Айб бўлса-да ўзида.

Деди мўйловин бураб:
-Нега бердинг берухсат?
Хотини дер қизига:
-Обчиқ, қоғозни кўрсат!

-Ўзингиз рухсат бериб
Тагин бу қанақа дўқ?
Иккингизга ҳам энди
Бўлди, тамом, ишонч йўқ!

Мўмин қизи келтирган
Қоғозни ўқиб кўрди.
-Ҳап сеними, Эмин, - деб,
Сапчиб ўрнидан турди.

Соддадил эру хотин
Воқеа не, билишди.
Сўнг иккиси дил-дилдан
Роса яйраб қулишди.

ҲИКОЯТ

Биров билар, биров билмас,
Элда бор бир ҳикоят,
Тингласангиз айтиб берай,
Ибратлидир у ғоят.

Бор экан Қизилқумда
Икки полвон чол ҳай-ҳай.
Иккиси ҳам норғул, тўлиқ
Юзи алвон чол ҳай-ҳай.

Иккиси ҳам мард ва камтар,
Бир-бирига дўст экан.
Бир овўлда бирга яшаб,
Кўп йиллар бирга юрган.

Иккиси ҳам нима айтса,
Айтганидан қайтмаскан.
Бир-бирига бирор ёмон
Сўзни сира айтмаскан.

Бирин-бири бир кун агар,
Кўрмаса туролмаскан.
Бирор маврид, маъракага
Айрилиб боролмаскан...

Шундай аҳил бу чолларнинг
Бошига иш тушибди.
Иккисин ҳам кампирини
Ажал қўши қўчибди.

Қўйиб, пишиб икки чол ҳам,
Кампирларин қўмибди.
Йиллар ўтиб, иккиси ҳам
Кўп ҳаслга қўмибди...

Сўнг иккиси ўйлаб-ўйлаб
Шундай фикр қилибди.
"Ким ўлмайди, бу дунёда
Ўлса кампир ўлибди.

Қўлмас энди эл-у юрт ҳам,
Аза тўтдик анча йил.
Ёлғиз яшаш жонга тегди -
Бўлди жонлар ҳам сабил.

Энди гапнинг индаллоси,
Кампир топмасак бўлмас.
Ўзимизга қолганда-қў
Ўйланишга йўқ ҳавас.

Бироқ ахир қариликда
Яшаш қийин кампирсиз.
Иссиқ-совуқ деган гап бор,
Қолиб бўлмас тадбирсиз".

Икки чол ҳам шў кечаси,
Ухлай олмай чиқишди.
Эрта тўриб иккиси ҳам,
Тўрт-беш чолни йиғишди.

Дардларини дўстларига,
Очиқ-ойдин айтишди.
Бири у деб, бири бу деб
Келганлар ҳам қайтишди.

Яна қолди икки полвон
Икки кўнгли синиқлар.
Дўстлар айтган кампирларни
Бир-бир қайта аниқлар:

- Гулнор кампир - яхши кампир,
Борсак шунга бўлади.
Бироқ кўпда набираси,
Улар кимга қолади?

Гўдакларга жабр қилиш -
Асло мумкин эмас-ов?
- Тожи кампир, қалай экан?
Биров ёмон демас-ов?

Иккаласи бош қотириб,
Роса кампир излашди.
Бир қарорга келишганда,
Йўлга чиқиш тезлашди.

Иккаласи кўп юришди,
Ошди неча овулдан.
Сафар чоғи чарчашмади,
Қўрқишмади довулдан.

Ва ниҳоят етишдилар,
Бева кампир уйига.
Кампир ўйда мазза қилиб
Дўмбиранинг қуйига

Ўтирарди кулиб, яйраб -
Радиони эшитиб.
Чоллар эса кириб келди
Гапларини пишитиб.

Қўтиб олди кампир худди
Ўз чолини қўтгандай.
Иккиси ҳам жуда хурсанд,
Кампир олиб кетгандай...

Йўл сўради кампир шошмай
Чой-пой бериб бўлиб сўнг.
-Садағангиз кетай, чоллар,
Ишларингиз бўлсин ўнг.

Қайдан келиб, қайга томон
Мўлжал олиб борасиз?
Олазарак кўзларингиз,
Билмам не ахтарасиз?

Кўнсангизлар мол сўййин
Чақирай эл каттасин.
-Йўқ-йўқ, кампир, кўп шошилма,
Гап бошлади биттаси.

-Биз келганмиз совчи бўлиб,
Ўзимиздан ўзингга.
Танла, кампир, қай биримиз
Хуш кўринсак кўзингга.

Сўққабошимиз кўпдан бери
Кампир излаб юрибмиз.
Маъқул кўриб охир сени
Мана келиб турибмиз.

Қисқа гап шу, кампир энди
Биримизни танлаб ол.
Бундай гапни қутмаганди
Шундан кампир бўлди лол.

Сўнг ўзини тутиб олди
Ва ақлини пешлади.
Иккисига баб-баравар
Шундай савол ташлади:

-Айтинглар-чи ёз шамоли
Қишда ҳам шўх еларми?
Қалайсизлар, кампир боқиш
Қўлингиздан келарми?

Қуруқ қайтманг, шоввозларим.
Олиб кетинг мени ҳам.
Қолган умрим бирингиз-ла
Майли кўрайин баҳам.

Танламайман, иккингиз ҳам
Аъло чоллар экансиз.
Мени топиб кепсизларми,
Бало чоллар экансиз.

Фақат энди иккингизга,
Қўяр битта шартим бор.
Шу шартимни ким бажарса,
Мен бўларман шунга ёр.

Шартим шуки, ўрнингиздан
Сўянмасдан тўрасиз.
Тўрасиз-у дадил олға
Икки қадам юрасиз.

Чоллар ҳайрон, бир-бирига
Қош қоқишиб имлашди.
Чоллар қулди, кампир қулди,
Бир бирига қарашди.

Кампир шартин бажармоқ-чун
Чоллар кураш бошлашди.
Тўн, салласин иккиси ҳам
Аста ечиб ташлашди.

Енгил бўлиб энди чоллар
Тўрмоқ бўлиб шайланди.
Бироқ қўллар ер устида
У ён, бу ён айланди.

Агар ерга тегса қўллар
Кампир шarti бузилар.
Шарт бузилса, ўша онда
Умид қўрғур узилар.

Чоллар шундоқ тўрар-тўрмас
Гандираклаб қолишди.
Шу заҳоти иккиси ҳам
Ердан "ўпич" олишди.

Кампир дарров иккисин ҳам
Суяб, тўрғизиб қўйди.
Чоллар ўйлар: "Кампир қўрғур,
Бизни бепичоқ сўйди".

Полвон чоллар алам билан
Овулига қайтибди.
Яна йигиб дўстларини
Бўлган гапни айтибди.

Шундан бери икки полвон
Чол яшармиш бир уйда.
Ҳазиллашиб, ҳасратлашиб
Шу кампирнинг кўйида.

ҚАСИДА

**ҚУТЛУҒ ҚАДАМ
ЁКИ
СУЮНЧИ**

Қасида

МУҚАДДИМА

Рухсат беринг дўст, қадрдон, устозларим,
Шеър айтиб бир ҳуморимдан чиқиб олай.
Титрамаса бўлди фақат овозларим,
Дилимдаги дардларимни тўкиб солай.

Қалбим жўшиб бораётир, ҳислар гўллаб,
Бир бўшатгим келаётир юрагимни
Ва юборай тўйғуларим тонгга улаб,
Ҳис қилсам, бас, мен элимга керагимни.

Тўрт томонга ўзим урмам мавзу танлаб,
Киндик қоним томган юртим – бош мавзуим.
Ўз-ўзимни олгандайман бироз англаб
Ва шу ҳақда бир шеър айтмоқ чин орзуим!

I

Қизилқумдир униб ўсган манзил-жойим,
Атиргўлли боғдан қолмас сахро, чўлим.
Дарёларим – қудуқлару булоқ, сойим.
Қизғалдоқлар, бинафшалар – тенгсиз гулим.

Қарасангиз кўз қамашар қирлар билан,
Бир-биридан кўркам, шинам овул бунда.
Келса агар сирлашгингиз сирлар билан,
Илк ҳунарин кўрсатади довул бунда.

Асл чорва шерюраклар яшар бунда,
Буларга-чи писанд эмас қаҳратон ҳам,
Бир янгилик излашади улар кунда,
Жўшқинлигин қайтаролмас саратон ҳам.

Яратмоқлик ишқи ёнар дилларида,
Шукроналар айтар минг бор истиқболга,
Иқтисодий ислохотнинг йўлларида,
Интилишар етмоқ учун истиқболга.

II

Замонабоп заруратлар бўлаётир,
Ишга тушиб катта-кичик корхоналар.
Ишсиз юрган ёшлар билан тўлаётир,
Корхонага айланган бу ишхоналар.

Бирам кўркам чиқаётир жун матолар,
Ҳам сифатли, ҳамда арзон, харидорбоп.
Камчилиги бордир, бироқ, йўқ хатолар,
Сўзимизда бўлса бордир андакроқ лоф.

Энг муҳими одамларнинг онги ўсиб,
Маъносини кенг ёймоқда маънавият.
Энди бунда лоқайдлар ҳам ётмас пусиб,
Парвозларга чорлаётир юксак ният.

Кўраяпти: интилганга толе ёрни –
Тадбиркорлар тадбир топиб бойишмоқда.
Кўраяпти: ишбилмаснинг тўймас қорни,
Баҳоналар соясида койишмоқда.

Баҳона ва койишлардан фойда йўқдир,
Асосий гап изланишда, интилишда.
Чархланса гар ақл билан фикр шўхдир,
Кўрсатишар истеъдодин ҳар бир ишда.

III

Тўғри ҳали муамолар кўп албатта,
Энг муҳими, ёмон эмас бошланиши.
Энг муҳими, бу соҳада режа катта,
Мумкин эмас ўлда-жўлда ташланиши.

Ривож учун имкон кўпдир изланганга,
Қоракўли, жўни, гўшти – олий навдир.
Ҳеч вақо йўқ ишдан қўриб тисланганга,
Бундайларга ҳар муаммо битга товдир.¹

Муаммолар ечими-чун раҳбар – раҳ-бар!
Билган билар бунинг асл моҳиятин?!
Меъморлик гап қўриқ ерда қанча зах бор,
Иш билганлар хор этишмас бор ниятин.

Белини тўрт-беш жойдан боғлаб маҳкам,
Олис-у, яқинларга бирдай чопар.
Орияти, виждонини этиб ҳакам,
Елиб, ёниб керагини излаб топар?!¹

IV

Шундайларга таҳсин ўқиб жўшгим келар,
Бирров боқинг, завқланасиз ўзингиз ҳам!
Ўрни келса бироз лоф ҳам қўшгим келар,
Жарангдорроқ чиқсин дея сўзимиз ҳам!..

Учтепанинг, Боймўроднинг гиламлари,
Пўстинлари ва жўнлари бирам хўшрўй...
Чирой очиб бораётир борган сари,
Унча-бунча номдошларга беришмас бўй!..

¹ Товдир – товдир.

Янгиқазғоннинг телпаклари, пўстинлари,
Матолари, кўрпалари тенгсиз сулувлар!
Тадбирки зўр, мустакамдир устунлари,
Киришмаган чўнг қалбларга солар гўлулар!

Янги-янги цехлар очиб “Саржал” да ҳам,
Чўпонлар-чўн тикилмоқда махсус кийим.
Рўх бераркан ислоҳотий янги қадам,
Тадбиркорлик бўлмагай ҳеч энди қийин!

V

Барча ширкат хўжалиklar изланмоқда,
Очмоқ учун янги-янги ишчи ўрни.
Бундай ишлар ҳар жиҳатдан тезланмоқда,
Ҳаёт ўзи кўрсатмоқда фикри зўрни!

Шўркўлликлар асл фойда йўлини топди:
Ҳам озуқа, ҳам ёғ экан қўнғабоқар.
Ҳеч шубҳасиз интилганлар бахти чопди,
Иш юришса энди фойда сувдай оқар!

Ўйланган ўй, бошланган иш бўлса нўрли,
Иш бошловчи тадбиркорлар фикрини чархлар.
Мақсад битта: майли улар турли-турди,
Мол кўпайса арзонлашиб борар нархлар.

Тадбиркорни оз деманг сиз, бу маконда,
Қанчалари режа тузиб шайланишар.
Тадбирларнинг зўри “Ҳамид Олимжон” да,
Қўшиқ айтиб тегирмони айланишар!

VI

Бу шундай юрт, одамлари меҳнатсевар,
Тадбиркорлик деган сўзлар қонида бор.
Келажак деб истиқболли режа тузар,
Саодатманд хислатлиги нонида бор!

Югурмаган, елмаганга сүстдир ҳаёт,
Фикр чиқмас улардан ҳеч эзгулик бир...
Изланишда, интилишда “Оби-ҳаёт”,
Иш қилмоқда катта-кичик сезгулик бор!..

Корхонаки, қурилишда, таъмирлашда –
Боришмоқда яхшилик-ла тилга тушиб,
Ишчилари ишбилармон, меҳнаткаш-да,
Элга ёқиб қолишмоқда зафар қучиб!..

VII

Дала-ю қир, даштларида тўплаб қучин,
Қизилқумнинг шамоллари елаётир.
Тадбирларни тараннум этмоқ учун,
Соз чалиб, қўшиқ айтгим келаётир!..

Кўп жўшқинлик бахш этадир савоб ишлар,
Юртга ишқим юрагимда қават-қават,
Бесамармас изланишлар, интилишлар,
Бунга мисол бунёд бўлган “Конимехобд”!..

Корхонанинг келажаги порлоқ, ойдин,
Кета олмас ундан энди бешак омад.
Буюртмалар тушаберар ҳар бир жойдан,
Туман хатқи кўрар энди зўр даромад.

Барча ишлар, барча ташвиш шу юрт учун,
Ва шу элнинг бахти учун қилинмоқда.
Кўрсатаркан ҳар соҳада тадбир қучин,
Фойдалиги ҳар қадамда билинмоқда!..

VIII

Чирой очиб бораётир овул, қишлоқ,
Хўп соз бўлди қишлоқларнинг газлашгани.
Жавоб топди яна бунда қанча сўроқ,
Усталар шай неки бузук созлашгани.

Ҳаёт шундай қизгин жўшиб бораётир,
Фикр чиқиб кампирлар-у, чоллардан ҳам.
Ўз-ўзидан ҳарким ҳисоб сўраётир,
Ажаб эмас тадбир чиқса боллардан ҳам.

Сирлар сири очиладир талаб бўлса,
Орзулари ушалайдир ихлосманднинг.
Қор ҳам ёнар қаловини қалаб билса,
Беижрочи, сариқ чақа ичган онтинг!..
Корхона бор, демак энди ижро керак,
Ижро эса қуртак ёзиб нишлаётир!..
Яхшиларда яхшилиқни кўзлар юрак,
Ҳамма ерда, иш билганлар ишлаётир.

IX

Фаровонлик бахш этадир бундай ишлар, -
Бундай ишлар булоқ каби кўз очадир.
Ҳавас бўлса зое кетмас уринишлар,
Нодир тадбир гавҳар янглиғ нур сочадир.

Энг муҳими иштиёқ зўр одамларда,
Ислоҳотли янгиликлар яратмоққа.
Интилишар из қолсин деб қадамларда,
Яшаш жойин ва иш ўрнин гўллатмоққа!..

Шу орзулар, шу мақсадлар олға чорлар,
Шу мақсадда уриб турар юраклари.
Йўлки, ойдин, истиқболли нурдай порлар,
Демак сўзсиз ушаладир тилаклари...

X

Яна қанча режа, тадбир лойҳаланар,
Янгиликлар бораётир иддиз отиб.
Лойқа сувда ҳатто дур ҳам лойқаланар,
Чин тадбиркор ўтирмайди ўйга ботиб?!.

Ҳали бунда сири пинҳон имкон қанча,
Қанча-қанча саноат бор дашту-қирда.
“Лавли”сида навбат қутар тузли конча.
Уни ишга туширган ҳам тадбиркор-да!.

Қанча имкон “Айдарқўл” да ва “Шўркўл” да,
Асл ўғлон тадбиркорин қутар ҳамон.
Балиқчилик ташкил топса қўлда, чўлда
Нур устига нур ёғилар, бўлмас ёмон?!

Фикрлар кўп айтилган-у, айтилмаган,
Навбат билан ҳал этилар бариси ҳам.
Йўллар ҳам кўп ҳали босиб ўтилмаган,
Бў дунё ҳам бутун эмас, бариси кам!..

Яна қанча дориворли ўсимликлар,
Ўсиб ётар Қизилқумнинг бағрин безаб.
Бўлса келиб бу соҳада билимликлар,
Дори ишлаб чиқаришса бўлади зап!..

Экологик тоза ва соф – ҳар бир нави –
Шифобахш илдизидан гулигача.
Мингта дардга – доривордир асал каби –
Уруғи ва поясидан қўлигача.

Ўрганилиб чиқилмаган турлари кўп,
Кўриш мумкин ўт-ўланнинг минг хилини.
Баъзилари камалакранг, баъзиси чўп,
Оҳ, қанийди, била қолсак биз тилини?!

ХII

Кўҳна тарих номин олган жойлар қанча
“Қарақата”, “Бала-қарақ”, “Янгиқазган”.
Узоқ йиллар изланишлар қилиб анча,
Домат оға Мамиров ҳам китоб ёзган.

Бордир яна “Чордара” си, “Қумробод” и,
Ҳам “Шўркўл” и, “Омон тўбек”, “Ўрозжон” и,
Сирлигича қолиб кетмас тарих ёди,
Ҳеч шубҳасиз топилади бир имкони.

“Конимех” – бу Конимехр аталмиш юрт,
Қилич ота, Мих отадан дуо олган.
Бу ўлканинг тўпроқларин кўзларга сурт,
Бунда қанча улўғларнинг изи қолган!..

ХОТИМА

Иқтисодий ислоҳотлар қалбни тортди,
Ва қилинган ишлар берди дилга илҳом.
Чин фидойи инсонларга меҳрим ортди,
Улар чиндан кўп дилларга бўлган малҳам!..

Бешак улар янги-янги режа тўзар,
Келтиришар инвестирлар хориждан ҳам.
Ислоҳотлар денгизида шердай сўзар,
Бўнга ишонч бераётир қўтлуғ қадам!..

Мен шу юртнинг, шу элатнинг боласиман,
Ва шерикман ташвишига, қувончига!..
Бори-йўғи битта сочнинг толасиман,
Барибир ҳам даҳлдорман сўянчига!..

Сўюнгандан сўюнчига шеър атадим,
Қўл урарман пайти келиб достонига.
Йўқдир асло эл дардидан бошқа дардим,
Нима етсин шу юртимнинг бўстонига!!!

УМР

Бу фоний дунёда инсоннинг умри
Сарҳисоб этганда, ҳеч нима эмас...
Тирикликда кимки, эзгу иш қилса,
Мангу яшамоққа топади асос.

Капалак умрига ўтгувчи дамни
Қиёс айлаганди Фафур ал Булом.
Лаҳзалар қадрининг эъзози улғу,
Ахир, лаҳзалардан яралган олам.

Дунёнинг кўп сирин тўшундик, аммо
Ечилмаган сирлар яна ҳам кўпроқ.
Қанча мўъжизани пинҳона сақлар
Бағрига яшириб шу оддий тўтпроқ.

Хаёл дарёсида сузиб ҳар саҳар
Фикр оламига топаман имкон.
Тилсимотлар бағри буюк бир сарой -
Тафаккур илмидан юксалган макон...

Дунёни ҳайратга буркамоқ учун
Бизга Берунийлар, Синолар керак.
Яратиш ишқида ёнади бешак
Илмга тўлишган ижодкор юрак.

Ҳабиб Абдуллалар яшаган юрт бу,
Бу юртнинг оқиту, донолари кўп.
Улғувор фикрлар олмоқчи бўлсанг,
Ўтмишингни ўрган, тўпругингни ўп.

Азиз аждодларнинг руҳи қўллагай,
Қўтлуғ излар бўлса эл учун савоб.
Қўзларга тўтиё Қуръони карим,
Нон ила Қуръонни айланг минг тавоб.

Ойдин йўл бошида турибсиз, ўйлаб,
Шошиб қолмай дея чорраҳаларда.
Ижод ва яратиш, қураш ила бахт
Сизларга мунтазир кенг воҳаларда.

Ватанга бир тиргак бўлмасанг, айт-чи,
Яшашнинг қизиқи бўларми экан?..
Инсонман дейишга ҳаққинг ҳам йўқдир,
Юртнинг юмушига тутмасанг елканг.

Истиқлодин олган юртим эртасин,
Сиз, ёшлар, гуллатиб, шонга буркайсиз.
Азизлар, кам бўлманг, Ватан-чун яшаб,
Халқ учун хизматда дадил тургайсиз...

Ватаннинг шарафи, эл-юрт дуоси,
Сизларга аталган фатвоси шўлдир.
Уларни бажармоқ фарзандлик бурчинг,
Бурч эса осонмас, гоҳо мушкулдир...

Бу фоний дунёда инсоннинг умри
Сарҳисоб этганда, ҳеч нима эмас.
Тирикликда кимки, эзгу иш қилса,
Мангу яшамоққа топади асос...

МУНДАРИЖА

Икром Отамурод. "Йиллар ўтиб интизорли..."	3
Нурли-нурли жилоланур ҳур фикр	5
Ўзбекистон -- меҳрли юрт	6
Чин дўстлик	8
Қўтишлар ҳақида	10
Ўкинч	11
Ёз кечаси	12
Иштиёқ	13
Айрилиқ азоблари	14
Илинж	15
Кўпиклар	16
Булбулжон	17
Қўвонч ва армон	18
Сени соғиниб	20
Севгилимга	21
Асл қадр меҳр ила муруватда	22
Буюк севги	23
Чавандозлик	24
Тилак	26
Ризолигин юрагимдан сўрадингми?	27
Хонатлас	28
Аёлни де, уни қаттиқ сев!	30
Ўхшашлик	31
 "МЕҲР" КИТОБИДАН	33
Дунё ва инсон	34
Шунча гўзал	35
Хаёл	36
Муҳаббатнинг меҳр тўла	37
Умр фасллари	38
Ота тилаги	39
Илтижо	40
Ёмонлик кўп	41
Қизилқум баҳори	42

Меҳр	44
Онамга	46
Фатсафа	48
Мажнунтол шовуллайди	49
Ҳеч ҳоримас сабот бер менга	50
Изланувчан практикант	51
Бир гап бўлар	53
Нечук ўйга толдингиз, бобо?.....	54

“ХОСИЯТЛИ КУН” китобидан	55
Бахт	56
Сўра деса	57
Хосиятли кун	58
Бировлар бор	59
Ҳаёт	59
Синглимга	60
Тўртликлар	61
Висол	63
Қўмсаш	64
Дил тасвири	65
Қора сочлар	66
Сабоқ	67
Қайдан ҳам учратдим?	68
Гўзал қиз	69
Кўнгил кўчалари	70
Манзара	71
Қишда	72
“Алифбо” га	73
“Математика” га	73
“Ўқиш китоби” га	74
Ўқитувчи опамга	74
Узумлар	75
Ҳангома	76

“ДИЙДОР” китобидан	78
Ифтихор тўйғуси	79
Мардлар юртнинг тўзин оқлайди	80
Она тилим	81

Эъзозлайман тинчликни	82
Сизга таъзим, Алпомиш	83
Муҳаббат	84
Юрагимда борин айтдим	85
Ҳой сўлув қиз, лаблари бол қиз!	86
Қудратларнинг қудрати бор чин севгида	87
Яхши бўлар	88
Орзулари осмон бола	90
Не учун яшайди дунёда инсон?	91
Умрлар бўладики	92
Насиҳат	93
Орзули дунё	94
Кексалар	95
Навоий гулшани	96
Тафаккур зиёси	98
Конимехим	100

ДОСТОНЛАР	102
Полвон. Достон.	103
Комимехр. Ривоят достон.	126

ҲИКОЯТЛАР	141
Даврон бобо ҳикоятлари	142
Ғалати шумлик	161
Ҳикоят	169

ҚАСИДА	175
Қўтлуғ қадам ёки сўюнчи	176
Умр	184